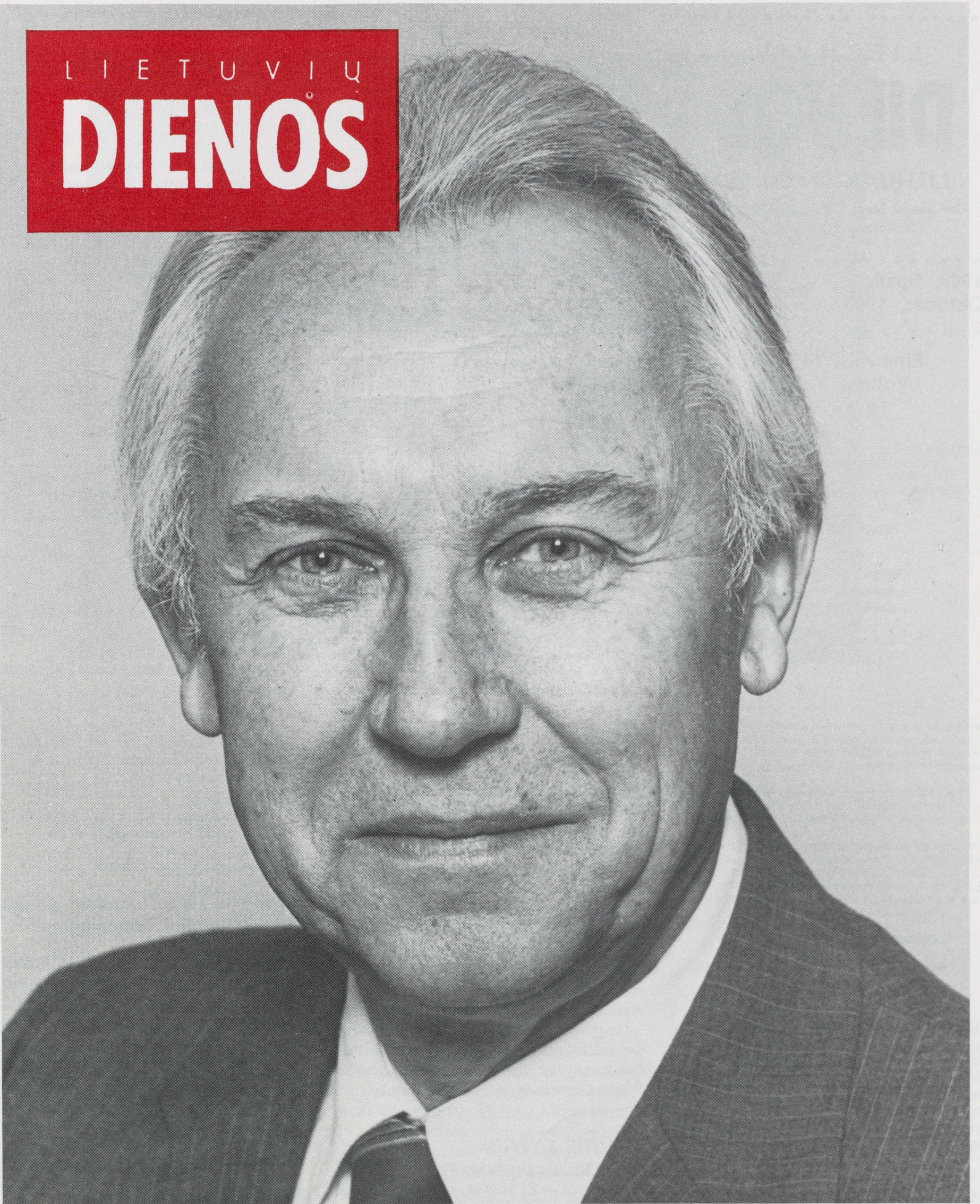

LIETUVIŲ
DIENOS

DR. VYTAUTAS BIELIAUSKAS PASAULIO LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS PIRMININKAS

LITHUANIAN DAYS
OCTOBER 1988

1988 M. SPALIO MĖN.

LIETUVIŲ DIENOS

LITHUANIAN DAYS

4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029

Telefonas: (213)664-2919

1988, Spalis Nr. 8 (388)

October, 1988 No. 8 (388)

Eina XXXVIII metai Volume XXXVIII

• •

"LIETUVIŲ DIENOS" YRA SUJUNGTO SU "KALIFORNIJOS LIETUVIU", LEISTU 1946-49 M.

"LITHUANIAN DAYS" IS COMBINED WITH
"CALIFORNIA LITHUANIAN," PUBLISHED 1946-49

Redaguoja
REDAKCIJINĖ KOLEGIJA

Margis Matulionis, J.D.
Arūnas Barkus, M.S.
English Editorial Staff

Antanas F. Skirius
Leidėjas/Publisher

• •

Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę
Signed or initialed articles do not necessarily reflect the opinion of the editors or Lithuanian Days magazine

Panaudojant medžiagą, prašoma pažymėti šaltinį
Use of material from "Lithuanian Days"
permissible only with indication of this source

Prenumerata atnaujinama automatiškai, nelaukiant atskiro pranešimo. Nutraukdamas prenumeratą, skaitytojas administraciją painformuoja laišku
Subscription will be renewed automatically at expiration date. If subscription is to be discontinued, notice to that effect should be sent to the publication

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn.

Published monthly, except July and August

• •

"LITHUANIAN DAYS (ISSN : 0024-2950) is published monthly except July and August for \$20.00 per year by Anthony F. Skirius, Publisher, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029. Second-class postage paid at Los Angeles, California. POSTMASTER: Send address changes to LITHUANIAN DAYS, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029."

RATES/KAINOS

Single Copy/Atskiro nr. kaina.....\$ 2.00
Yearly Subscription/Prenumerata metams..... 20.00
Honorary Subscription/Garbės prenumerata..... 35.00
Rates in Canadian Dollars/Kainos Kanadiškais doleriais
Yearly Subscription/Prenumerata metams..... 30.00
Honorary Subscription/Garbės prenumerata..... 50.00

FRONT COVER

Vytautas Bieliauskas

was born on November 1, 1920, in Plačkojai, near Vilšakio Rūda. He studied at the Theological Seminary of Vilkaviškis 1939-1940. In 1940 he enrolled at the University of Tuebingen, Germany, where he received his doctorate in 1943. From 1944 to 1948 he was a teaching assistant in psychology at the University of Munich; from 1948-49, a staff psychologist at the Institute of Public Opinion Research in Munich. Emigrating to the United States, he became an instructor of psychology at King's College in Wilkes-Barre, Pennsylvania. From 1950-58 he taught at the Richmond Professional Institute (College of William and Mary) in Richmond Virginia, and was chairman of the department of psychology there.

In 1958 he became an associate professor and subsequently a professor and the chairman of the psychology department at Xavier University in Cincinnati, Ohio. From 1978-1988 he was professor of Riley cathedral at Xavier University. He retired in 1988 and was named a Distinguished Professor Emeritus. During the summers of 1976, 1982 and 1986, as part of a professor exchange, he was a guest lecturer on psychology and family therapy at the University of Vilnius.

While in Germany he was president of the Lithuanian Association of Bavaria from 1944-45. In 1946 he founded the cultural magazine *Aidai*, publishing and editing it until 1948. He is a member and officer of various professional societies in the United States. Bieliauskas has written over 100 articles concerning his field and is the author of the following books: *Die Denkform der Frau*, 1943; *Žmogus šių dienų problematikoje* (Human Behavior in Facing Contemporary Problems), 1946; and *The H-T-P Research Review*, 2nd ed., 1965.

Dr. Bieliauskas is married to Danutė Širvydaitė-Bieliauskiene and has four children: Linas, Danelė, Aldona, and Kornelius. He served in the US Army reserve and attained the rank of lieutenant colonel.

On June 29, 1988 Dr. Vytautas Bieliauskas was elected president of the World Lithuanian Community at the organization's Seventh World Convention in Toronto, Canada.

NAUJOS KNYGOS

Petras Klimas DIENORAŠTIS, 1915-1919. Redaktorius — Ž. Mikšys, apylankas — V. O. Virkau. 456 psl. Kaina 20 dol. Išleido 1988 m. Algimanto Mackaus Knygų Leidimo Fondas.

Zefirina Puikytė-Balvočienė PASKUTINIS PABUČIAVIMAS. Eilėraščiai. Aplankas ir iliustracijos — Ilonos Brazdžionienės-Kerr. 61 psl. Kaina 5 dol. Išleista 1987 m.

TURINYS/CONTENTS

LIETUVIŠKOJI DALIS

Kardinolo Vinco Sladkevičiaus viešas pareiškimas.....	3
<i>Jurgis Janušaitis</i> Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Taryba rūpintis visais laisvojo pasaulio lietuviais.....	5
Persitvarkymo Sąjūdžio Gyvybės Žiedas Ignalinoj.....	8
Persitvarkymo Sąjūdžio žinios "legalus" savaitraštis.....	8
<i>Bernardas Brazdžionis</i> Eilėraščiai iš naujos poezijos knygos "Po aukštaisiais skliautais".....	9
<i>Nelė Mazalaitė-Gabienė</i> Vaiduoklio paukštis.....	10
Nuo patriukšmavimų iki kontaktų su Lietuvos valdžios žmonėmis.....	11
Vaidai iš lietuvių veiklos.....	12
Pasaulio Lietuvių Kultūros Kongresas.....	12
Kova prieš lietuvių kalbos kolonizaciją.....	13
66 Lietuvių Meno metai.....	15
<i>Alė Rūta</i> Pabaigtuvių vainikas.....	16

ENGLISH SECTION

Vytautas Bieliauskas, Ph.D.....	2
Genes or Opportunity.....	17
<i>Margis Matulionis</i> A Century of Ambivalence.....	18
<i>Lituanus</i> Lithuanians and Jews.....	17
Lithuanian Helsinki Group Issues Documents on Prisoners.....	20
Philosopher Challenges Soviet Rule and Ideology.....	21
<i>Vaje</i> Did the Russians win all the Soviet Gold, Silver, and Bronze medals at the Seoul Olympics?.....	22

"Lietuvių Dienų" žurnalo pikniko loterijos laimingieji.

Metiniame L. D. piknike rugsėjo 4 d., loterijoje laimėjo: **pirmą dovaną**, kun. J. Domeikos paveikslą, — Rymantė Barauskaitė (Los Angeles, Ca); **antrą** — 300 dol. (pinigais) — P. Jonikas, (Riverside, IL).

Kitas dovanas — po dvi lietuviškas plokšteles: G. Petkus, (Los Angeles, CA); Mrs. J. Kregždė (Cincinnati, OH), laimėjo du kartus).

Knygas laimėjo: Alfonsas Sabaliauskas, (Santa Monika, CA); kun. P. Cibulskis, (Chicago, IL); kun. P. Garšva, MIC, (Chicago, IL); Longinas Švelnis, (Needham, MA); Jonas Šepikas, (Van Nuys, CA); G. Petkus (Los Angeles, CA); Bronie J. P. Apshaga, MD (Thompson, CT); V. ir J. Čekanauskai (Westlake Village, CA); Ignas Medziukas (Los Angeles, CA); P. Smižys (Hot Springs, AR); inž. Bronius V. Galinis (Norwell, MA).

Visiems laimikiai buvo išsiųsti rugsėjo 7 d.

Vilniaus katedra prieš sovietams ją paverčiant į meno muziejų
Vilnius Cathedral before Soviets turned it into Art Gallery.

KARDINOLO VINCENTO SLADKEVIČIAUS ***Viešas pareiškimas***

Skaitytas Kauno kunigų seminarijoje 1988 rugpjūčio 3 d. įvykusiame simpoziume, kuriame dalyvavo apie 250 kunigų.

Dėl bažnyčios padėties ir uždavinių šiandieninių permainų akivaizdoje.

I. Viltingos permainos ir skaudūs pėdsakai.

Kelis dešimtmečius katalikai ir kitų tikybų išpažinėjai mūsų krašte buvo išstumti iš viešojo gyvenimo, apriboti bažnyčios sienomis, šventoriaus bei kapinių ribomis. Dabar vykstantys visuomenės gyvenimo pasikeitimai kviečia bei ragina mus — hierarchiją, kunigiją, tikinčiuosius — naujai pažvelgti į savo vietą šiandieninėje Tautos istorijoje. Per kelis mėnesius nukrito daug žodžio varžtų, buvo atšaukti daugelis tabu. Pasirodė, jog nėra tiesa, kad visuomenė bemaž ištisai tapusi ateistiška ir kad krikščioniškosios vertybės jai nebereikalingos.

Per porą pastarųjų metų kai kurie žymūs kitų tarybinių respublikų kultūros darbininkai,

o per šiuos — ir mūsų respublikos žymūs kūrėjai, garsiai prabilo apie religinio tikėjimo reikšmę tautos dvasiai, jos moralei. Jau yra viešai pripažinta, kad labai sužalojo mūsų tautos sielą ne tik prievartinė žemės ūkio kolektivizacija, nepalanki urbanizacija, bet ir beatodairiška ateizacija. Buvo sužalotos žmonių sąžinės, kai jie turėjo kalbėti ne tai, ką manė, ir daryti ne tai, ką sakė; kai turėjo niekinti, kas jų tėvams, o gal ir jiems patiems, buvo šventa.

Dievui dėkui, šviesaus proto asmenybės suprato ir iš aukščiausių tribūnų ištare: „Šitaip toliau gyventi negalime! Nenorime!“ Ir prasi-veržė srovė. Atidengdama daug netolimos praeities neteisų, klaidų, nusikaltimų, reikalaujama bausmės už juos. Kaip į tai žiūri Bažnyčia?

Bažnyčia nepropaguoja keršto, nors ir pripažįsta, jog negalima lengvai užmiršti nusikaltimų žmoniškumui, nekaltų žmonių laisvei ir gyvybei. Skatindama dvasinį visuomenės atsinaujinimą bei apsisvarinimą, Bažnyčia labiausiai laukia, kad prabustų sąžinės. Bažnyčia, tikintieji gerbs tuos žmones, kurie patys atsisakys garbės vardų, ordinų, privilegijų, gautų už pasitarnavimą nekaltų žmonių naikinimo mechanizmui, o bausmę, jeigu kam ji teks, priims kaip apsivalymą.

Vargu ar buvo tikinčiųjų tarp tų žmonių, kurie organizavo ir vykdė trėmimus, kankino suimtuosius, pasirašinėjo mirties ar ilgos nelaisvės nuosprendžius. Deja, buvo gal ir dar tebėra tikinčiųjų — prigasdintų, apgautų —

gėdingoje skundikų, slaptų informatorių armijoje, kuri talkino anoms baisyboms ir dabar tebetalkina priespaudos aparatui. Šitokius tikinčius žmones, o ypač bažnyčių darbininkus, kuo rimčiausiai išpėjame: neapsigaudinėkite, neteisinkite savo mažadvasiškumo, atminkite skaudžią atsakomybę prieš Dievą! Jokia kaina neturi būti per didelė tam, kad galiausiai pasijaustumėte laisvi doros sąžinės žmonės!

Šiuo metu nuolat minimi du pražūtingi šalies naujausios istorijos tarpsniai: diktatoriaus asmens kulto ir sustingimo, arba stagnacijos. Kaip šie laikotarpiai palietė Bažnyčios gyvenimą?

Diktatoriaus asmens kulto laikais Bažnyčia kentėjo. Buvo suimti ir įkalinti kas trečias Lietuvos kunigas ir 4 iš 5 vyskupų (vysk. Vincentas Borisavičius sušaudytas, arkivysk. Mečislovas Reinys mirė kalejime). Įkalinta ir ištremta daugybė katalikiškų organizacijų veikėjų, krikščioniškos kultūros darbininkų, daug uolių tikinčiųjų; uždaryta visa katalikiška spauda, mokyklos, organizacijos, brolijos, išvaikyti vienuolynai, uždaryta nemaža bažnyčių ir 3 kunigų seminarijos, konfiskuotos vienuolynų ir seminarijų bibliotekos. Bažnyčia skaudžiai kentėjo, bet ji liko anuo metu vienintelė visoje šalyje institucija, negarbinusi diktatoriaus.

Per atoslūgį po diktatoriaus mirties daug gyvų likusių nukentėjusių sugrįžo į Tėvyne, bet nebuvo atkurta nei religinė spauda, nei mokyklos, nei draugijos; net buvo vėl uždaryta bažnyčių, sistemingai naikinami pakelių kryžiai ir koplytėlės. Sustiprinta kova prieš tikėjimą spaudoje ir mokyklose, antireliginis spaudimas inteligentams, tarnautojams; grąšinimais buvo nuo altorių nuvaromi vaikai ir jaunimas, o tam pasipriešinęs Vilniaus vyskupas Julijonas Steponavičius ištremtas į Žagarę ir ligšiol negražintas į pareigas.

Stagnacijos laikais buvo labai stengiamasi ir Bažnyčiai primesti sustingimą. Per vad. dvasininkų registraciją ir kitus kanalus ateistai valdininkai nuosekliai rūpinosi, kad į miestų bažnyčias ir kitas svarbesnes bažnytines vietas patektų kuo daugiau tokių kunigų, kurie sutiks būti tylūs ir nejudrūs sielų darbe, kurie tegu ir atliks remontus, palaikys švarias ir spindinčias bažnyčių sienas, bet nesigrums už žmonių sielas. Trys kunigai buvo nubausti laisvės atėmimu už vaikų katekizavimą, kiti trys už tai, kad "per anksti" pradėjo viešumo erą.

Stagnacija per ketvirtį amžiaus suleido labai gilius šaknis, ir šiuo metu sąjunginė Religijų reikalų taryba ir kai kurie jos atstovai mūsų respublikoje sunkiai persiorientuoja į dialogą su Bažnyčia, tebenori diktuoti bei administruoti; aukšti pareigūnai tebeperša stagnacijos kandidatus į atsakingus postus. Antra vertus, net ir dabar, užaujant gaiviams atsinaujinimo vėjams kultūros ir informacijos srityse, daugelis

Bažnyčios darbininkų tebėra kupini baimės, netiki persitvarkymo rimtumu, todėl nesiryžta tarti drąsesnio žodžio, nemėgina grįžti į išplėstas pozicijas.

II. Aktualūs dvasininkų ir tikinčiųjų uždaviniai.

Istorija rodo, kad Bažnyčia sugeba išgyventi prie įvairiausių ekonominių ir valstybinių sistemų. Bažnyčia tačiau negali taikstyti su neteisingais jos veiklos varžymais, su žmogaus teisių pažeidimais. Istorija rodo, kad niekam ir niekad laisvė nebūna dovanojama, bet kad, palankioms aplinkybėms susiklosčius, žmonės ir visuomenė turi patys imti elgtis kaip laisvi. Todėl šiandien mes nebegalime ilgiau laukti treji metai žadamų ir vis atidedamų naujų įstatyminių aktų religijos ir Bažnyčios klausimu; lig šiol juk nė jokių projektų neparodyta! Atsakingiausios instancijos pareiškė, kad ligšioliniai nuostatai yra atgyvenę, ir mes juos tokiais laikysime. Todėl:

1. Vyskupų konferencija, vyskupai bei vyskupijų valdytojai ir Kunigų Seminarijos vadovybė nuo šiol reguliariai informuos Religijų Reikalų Tarybos įgaliotinį apie savo sprendimus, dvasininkų paskyrimus, kandidatų priėmimą į seminariją, bet nelauks jo išankstinio sutikimo. Kadangi tarybinė vyriausybė yra panaikinus Lietuvos Respublikos konkordatą su Apaštalo Sostu ir deklaravusi nesikišimą į Bažnyčios kanoninę veiklą, tai RRT įgaliotinio įstaigos, rajonų valdžios ir kitų organų šių dalykų administravimas neturi jokio juridinio pagrindo ir privalo liautis. Tik šitaip bus žengtas bažnytinėje srityje žingsnis į teisinės valstybės sukūrimą, kuriuo sielojosi neseniai įvykęs reikšmingas forumas.

2. Kunigai klebonai ir vikarai (bei jiems talkinantys kiti kunigai) viešai vykdys vaikų katekizaciją ir jaunimo religinį švietimą bažnytinėse patalpose, kaip yra buvę 1945-1947 metais. Kunigai Klebonai mokslo metų pradžios ir pabaigos, žiemos ir pavasario atostogų, didžiųjų švenčių ir pan. progomis surengs pamaldas besimokančiam jaunimui, iš anksto tinkamai paskelbę. Nors mokykla atskirta nuo Bažnyčios, bet tikintieji moksleiviai ir studentai jokiais įstatymais nėra nuo jos atskirti, ir Bažnyčia turi pareigą vykdyti jų sielovadą (žr. CIC; can 773-780). Rekomenduojama katekizacijai panaudoti šiuolaikines audiovizualines priemones, rengti talkinikus iš pasauliečių (can. 779, 776).

3. Hierarchija, dvasininkija ir tikintieji nepaliaus reikalauti, kad būtų sugrąžinta tikintiesiems Lietuvos krikščionijos lopšys — Vilniaus Katedra ir nutrauktas visiems brangios Vilniaus Šventojo Kazimiero šventovės profanavimas, kad greičiau būtų atkurta ir sugrąžinta Klaipėdos bažnyčia, kad būtų

duodami leidimai statyti naujas bažnyčias ten, kur hierarchijos sprendimu tikintiesiems jų reikia: naujuose miestuose ir naujuose didesniųjų miestų rajonuose. Bažnyčias tikintieji statys savo aukomis. Valstybės biudžeto neapsunkins.

4. Neliausime klibinę visas atsakingas instancijas grąžinti laisvę religinei spaudai. Tegul bus kasmet mums skiriamas pakankamas popieriaus kiekis, atsižvelgiant į tikinčiųjų įnašą liaudies ūkyje, o toliau mes patys — hierarchija ir tikintieji — spręsimė, kokiems leidiniams, kokiomis proporcijomis ji suvartoti. Prieš 40 metų nusavinusi bažnytinių pastatų ir keliolika spaustuvių, valstybė tegu nesijaus daranti dovana, o tik atitaisanti didelę skriaudą, kai duos patalpas bažnyčiai leidybai ir poligrafijai, vyskupijų bibliotekoms, bažnytiniam muziejui, katalikų informacijos centrui, tikinčiųjų klubams ir pan.

5. Veikiančių bažnyčių klebonai sugrąžins normalų skambinimą varpais. Kunigai viešai lydės numirėlius su religiniais ženklais tose vietovėse, kur nedraudžiama pėsčiųjų judėjimas gatvės grindiniu.

6. Tikintieji pasauliečiai tebus pasirengę, panaudodami kooperacines formas, per neformalų grupių steigimą ir individualiai imtis senelių, invalidų, našlaičių, ligonių ir kitų nelaimingų globos, tikinčiųjų šeimų vaikų ir jaunimo laisvalaikio su maldingomis išvykomis ir blaivių vakaronių organizavimo, maldingų bei pažintinių kelionių rengimo ir pan. Pritardami vyriausybės vedamai blaivinimo akcijai, raginame kunigus rodyti tikro blaivumo pavyzdį, rengti parapijose blaivybės dienas ir savaites, vyskupo M. Valančiaus pavyzdžiu kurti bažnytines blaivybės brolijas. Tikinčiuosius kviečiame visokeriopai prie šio gyvybiškai svarbaus darbo prisidėti.

7. Raginame tikinčiuosius pasauliečius pagal II Vatikano susirinkimo nutarimus (Dog. Konst. apie Bažn., 36-37 str.: Nutar., p. 58-613), jiems prieinamais būdais paremti visuomenės atsinaujinimo bei demokratizavimo pastangas ir atitinkamuose sąjūdžiuose atstovauti katalikų reikalams, kurie čia išvardyti ir kurie dar iškils. Jeigu pasirodys, kad atsinaujinimo sąjūdžiuose dalyvaujantiems pasauliečiams reikia konsultatinių teologų ar kanonistų, juos parinks Vyskupų Konferencija.

1940 ir 1948 metais buvo vienu ypu ir be saiko daug atimta iš Bažnyčios. Būtų teisinga laukti, kad šiais persitvarkymo metais daug kas bus iš karto grąžinta. Vis dėlto mes, hierarchija, ketiname būti kantrūs ir savo tikinčiuosius raginame būti kantriais, nereikalauti visko išsyk, vengti priešiško nuotaikų ir neapgalvotų veiksmų. Neužmirština tačiau, kad tikinčioji visuomenė galės būti kantri tik matydama daromus viena po kito konkrečius žingsnius.

PASAULIO LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS VALDYBA RŪPINSIS VISAIS LAISVOJO PASAULIO LIETUVIAIS

Jurgis Janušaitis

Šm. birželio mėn. Septintame Pasaulio Lietuvių Bendruomenės seime, Toronte, Kanadoje, ketveriems metams išrinkta nauja PLB valdyba — jos pirmininkas dr. Vytautas Bieliauskas.

Norėdami patirti kuria linkme eis PLB, užkalbiname patį pirmininką dr. Vytautą Bieliauską.

Prieš pradėdami pokalbį, arčiau susipažinkime su pačiu PLB valdybos pirmininku.

Dr. Vytautas Bieliauskas gimė 1920 m. lapkričio 1 d. Lietuvoje. Mokėsi Rygiškių Jono gimnazijoje, Marijampolėje. Filosofijos mokslo kursus baigė Vilkaviškio Kunigų seminarijoje. Studijavo Kauno ir Tuebingeno universitetuose ir 1943 m. Tuebingeno universitete gavo psichologijos doktoratą. Po to dėstė psichologiją Muencheno universitete 1944-1948 m.; King's College, Wilkes Barre, PA 1949-1950; College of William and Mary, Richmond, VA 1950-1958 m.; Xavier universitete, Cincinnati, OH 1958-1988 m. Buvo psichologijos skyriaus pirmininku William and Mary College 1951-1958 m. ir Xavier universitete 1959-1978 m. Nuo 1978 m. ligi 1988 m. buvo Riley Katedros profesorium Xavier universitete. 1988 m. liepos mėn. 1 d. išėjo į pensiją ir Xavier universitetas, jį pagerbdamas, suteikė Distinguished Professor Emeritus titulą.

Šalia akademinio darbo, dirbo kaip klinikinis psichologas, — turėjo ribotą privačią praktiką. Klinikinių ir mokslinių tyrinėjimų darbą tęs ir toliau. Jis turi dvi specialybes: Klinikinės psichologijos bei Vedybų ir Šeimos terapijas.

Profesorius Vytautas Bieliauskas priklauso įvairioms savo profesijos organizacijoms, kuriose turėjo ir tebeturi vadovaujančias pareigas. 1968-1972 m. jis buvo Tarptautinės Medicinos, Psichologijos ir Religijos Studijų Sąjungos prezidentu, yra dirbęs su Ohio Psichologų Licenzijų Taryba 1974-1984 m. ir buvo jos prezidentu du metus. 1987 m. buvo pakviestas ir tapo nariu-akademiku JAV Katalikų Mokslo Akademijoje. Jis yra paskelbęs 95 savo srities mokslinius straipsnius ir parašęs 3 knygas anglų, lietuvių, vokiečių ir prancūzų kalbomis.

Lietuviškoje veikloje.

Dr. Vytautas Bieliauskas įsteigė "Aidų" žurnalą Vokietijoje ir buvo jo pirmuoju redaktorium ir leideju. 1944 m. įsteigė Lietuvių

Dr. Vytautas Bieliauskas, 1945 m. Vokietijoje, žurnalo "Aidai" redaktorius ir leidejas.

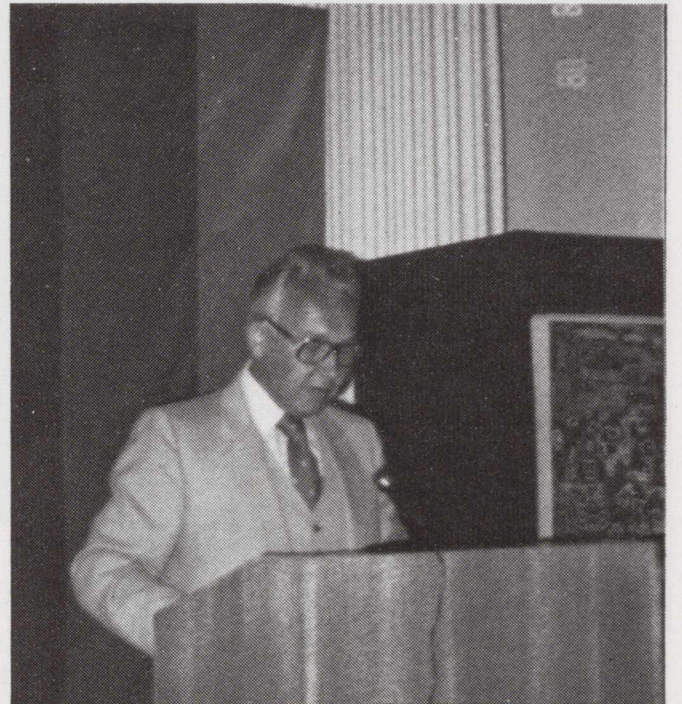
Dr. Vytautas Bieliauskas editor and publisher of the magazine "Aidai", Germany, 1945.

Sąjungą Muenchene, Bavarijoje, joms pirmininkavo pirmaisiais pokario metais. Yra paskelbęs eilę straipsnių "Drauge", "Aiduose", "Laike" ir kituose laikraščiuose. 1945 m. išleido knygą "Žmogus šių dienų problematikoje", kurioje siūlė įsteigti Lietuvių Bendruomenę lietuviškajai kultūrai ir lietuviškumui išeivijoje ugdyti ir išlaikyti. Šios jo iškeltos idėjos vėliau kitų buvo realizuotos.

Prof. dr. Vytautas Bieliauskas yra skaitęs eilę paskaitų lietuviškomis organizacijoms Čikagoje, Cleveland'e, Dayton'e OH ir t.t. 1984-1988 m. buvo Lietuvių Bendruomenės pirmininku, Cincinnati, OH.

Vasaros metu 1976, 1982 ir 1986 m. lankėsi Lietuvoje, Vilniaus universitete (pagal mokslininkų pasikeitimo programą), ten skaitė psichologijos ir šeimos terapijos paskaitas. Taip pat bendradarbiavo su kolegomis psichologais Vilniuje ir drauge su jais atliko kognityvinio stiliaus įvertinimo tyrinėjimus.

1988 m. birželio mėn. 29 d. Toronte, Kanadoje, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Seimo buvo išrinktas PLB pimininku 4 metų kadencijai.

Dr. Vytautas Bieliauskas skaito paskaitą Europos lietuvių studijų savaitėje, Insbruke, 1980 m.

Dr. Vytautas Bieliauskas delivering a talk at the European-Lithuanian Studies week in Innsbruck, 1980.

Dr. Vytautas Bieliauskas yra vedęs, žmona Danutė G. Širvydaitė-Bieliauskienė, medicinos daktarė. Keturi vaikai: Linas, Danelė (Vidutienė), Aldona ir Kornelijus. Dr. Vytautas Bieliauskas tarnavo JAV Armijos rezervuose (USAR, MSC), tarnybą baigė pulkininko leitenanto laipsniu.

Dr. Vytautas Bieliauskas sukūręs lietuvišką šeimą su Danute Širvydaite, 1947 m. Muenchene, Vokietijoje.

Dr. Vytautas Bieliauskas with his wife Danute Širvydaite, Munich, Germany, 1947.

Dr. Vytauto Bieliausko tėvelis, miškininkas, 1948 m. buvo komunistų apkaltintas partizanų rėmimu, suimtas ir išvežtas į Sibirą, kur pergyveno stalinizmo laikus, žiaurių gyvenimo sąlygų iškankintas, po devynerių metų sugrįžo Lietuvon su sužalota sveikata ir netrukus mirė.

Dr. Vytautas Bieliauskas studijų laikais 1943 m. Tuebingene su būsimuoju vyskupu Pr. Braziu (kairėje).

Dr. Vytautas Bieliauskas with future bishop Pr. Brazis (at left), while studying at Tuebingen University 1943.

Naujasis PLB pirmininkas tauri asmenybė mokslininkas, plačiai pasireiškęs JAV mokslo institucijose, gavęs pripažinimą; nuo pat pokario metų isijungęs į lietuviškąją veiklą, puoselėjęs Lietuvių Bendruomenės idėjas, spaudos bendradarbis ir Lietuvių Bendruomenės darbininkas, kuriam Lietuvių Bendruomenės darbai gerai pažįstami ir, reik manyt, kad jis LB ves našaus darbo keliu.

— *PLB Seime Jūs buvote išrinktas PLB pirmininku. Kokios priežastys lėmė šį pasirinkimą?*

— Į PLB seimą, Toronte, nuvykau kaip Seimo narys (nors vėliau paaiškėjo, kad buvau tik antrininku). Vytautui Kamantui pranešus, kad jis į naują valdybą nekandidatuos ir savo sąstato nesiūlys, kai kurie Seimo atstovai iškėlė klausimą, ar aš nesutikčiau perimti PLB vadovavimo ir sudaryti savo valdybos sąstatą.

Šio klausimo anksčiau nebuvo svarstęs, bet pasitaręs su visa eile ten dalyvaujančių Seimo atstovų priėjau išvados, kad gal man ir reikėtų dabar stipriau į lietuvišką darbą įsijungti. Lietuvišką darbą ypatingai stropiai dirbau būdamas Europoje. Bet atvykęs į JAV gyvenau vietovėse, kur lietuvių buvo mažai, ir tik ten mažu mastu jų veikime dalyvavau. Dabar kaip tik šių mokslo metų pabaigoje nutariau išeiti į pensiją iš universiteto dėstymo ir likti tik prie savo tyrinėjimų ir klinikinio darbo. Taigi turėsiu kiek daugiau laisvo laiko, tai kodėl jo neatiduoti lietuviškajam veikimui!

Dr. Vytautas Bieliauskas (dešinėje) kalbasi su garsiuoju psichologu ir rašytoju dr. Rollo May, Xavier universitete Cincinnati, OH 1978 m.

Dr. Vytautas Bieliauskas (at right) talking with renowned psychologist and writer Rollo May at Xavier University, Cincinnati, OH, 1978.

Dr. Vytautas Bieliauskas, 1986 m. viešėdamas Lietuvoje, aplankė ir nuostabių Kryžių Kalną.

Dr. Vytautas Bieliauskas during the trip to Lithuania in 1986 visits famous Hill of Crosses.

Be to, man patiko idėja sudaryti PLB valdybą tarptautiniais pagrindais, kad ji atstovautų ne tik JAV lietuviams, bet visą mūsų išeiviją, išsiblaškusių visame pasaulyje. Taigi sudariau valdybos sąstatą, kuriame buvo pristatyta valdybos nariais tik trys iš JAV, kiti trys iš Kanados ir vienas iš Venecuelos.

— *Taigi PLB valdybą sudarėte net iš trijuose kraštuose gyvenančių asmenų. Ar nebus sunku susirinkti posėdžiams, planuoti labai sudėtingą PLB veiklą?*

— Seime dalyvavę atstovai iš įvairių kraštų skundėsi, kad PLB per daug koncentruojasi JAV lietuvių reikalais ir dažnai palieka kitų kraštų bendruomenės savo valiai.

Dabar nuotoliai šiais laikais lengvai nugalimi. Mes jau turėjome antrąją savo valdybos posėdį Čikagoje, rugpjūčio 27-28 d. d., kuriame visi galėjome dalyvauti ir daryti sprendimus. Sekantis mūsų valdybos posėdis bus Toronte, spalio mėn. 21-23 d.d.

Į valdybą kooptavome dar vieną valdybos narę iš Kanados, tai mums kitiems ten vykti nėra sunkumų. Be to, mes naudojamesi moderniomis komunikacijos priemonėmis: telefonu, teleksu, kompiuteriais ir t.t., kurių pagalba galime sprendimus daryti gana greitai.

— Kokie naujosios PLB valdybos pirmieji ir svarbiausieji darbai?

— Sustiprinti lietuviško švietimo darbą ir lietuviškosios kultūros puoselėjimą išeivijoje. Šiose srityse buv. PLB valdyba yra daug atlikusi, ir mes stengsimės jų darbus tęsti ir stiprinti. Kita, dar labai svarbi sritis — ryšiai su mūsų tėvyne Lietuva. Mes stebime ir stebėsime ten vykstančius įvykius ir stengsimės duoti sugestijų išeivijai, kaip reaguoti į ten vykstančius pasikeitimus.

Dr. Vytauto Bieliausko šeima 1979 m. Iš k.: Dr. Vytautas ir Danutė Bieliauskai, sūnus Kornelijus, marti Britt ir sūnus Linas. Klūpo: Danelė ir Aldona.

The Bieliauskas family. Standing from l.: Dr. Vytautas and Danutė Bieliauskas, son Kornelijus, daughter-in-law Britt, and son Linas; kneeling, from l.: daughters Danelė and Aldona.

Bieliauskų šeima po dešimtmečio, 1988 m. Iš k.: žentas Ričardas Vidutis, dukraitė Nina (sūnaus Lino ir Britt duktė), marti Britt, dukterys — Danelė Vidutienė ir Aldona, vaikaiš Antanas (Lino ir Britt sūnus), sūnus Linas, Danutė ir dr. Vytautas Bieliauskai ir sūnus Kornelijus.

The Bieliauskas family after 10 years, 1988. From l.: son-in-law Ričardas Vidutis, granddaughter Nina (daughter of Linas and Britt), daughter-in-law Britt, Danelė Vidutis and Aldona, grandson Antanas (son of Linas and Britt), son Linas, Danutė and Dr. Vytautas Bieliauskas and son Kornelijus.

Dr. Vytautas Bieliauskas su žmona Danute slidinėja Šveicarijoje, 1986 m.

Dr. Vytautas Bieliauskas with his wife Danutė during a skiing vacation in Switzerland, 1986.

— Daug metų vyko nesutarimai tarp PLB valdybos ir VLIK'o, Jūsų ir PLB valdybos dabartinė pažiūra į VLIK'ą ir kaip manote tuos santykius išlyginti?

— PLB seimas išreiškė pageidavimą, kad PLB valdyba bendradarbiautų su VLIK'u ir kitais veiksniais kaip lygūs su lygiais. Tai mes vykdysim kaip vykdome ir vykdysime kitus seimo nutarimus. Mūsų visų tikslas yra vienas ir tas pats: išlaikyti lietuviškumą išeivijoje ir dėti visas pastangas Lietuvai laisvę atgauti. Gal kai kurie galvoja, kad PLB turėtų ribotis tik kultūros reikalais, o VLIK'as tik politika, bet praktikoje tai būtų neįmanoma ir būtų nesiskaitymas su realybe. Lietuviška kultūra yra artimai surišta su lietuviška politika. Yra kraštų, kur VLIK'as gali turėti politinių įtakų, bet yra taip pat daug kraštų, kur mūsų Bendruomenės atlieka svarbius darbus Lietuvos laisvės plotmėje. Ar yra prasmė mums ginčytis ir konkuruoti? Aš tikiu, kad mes rasime būdą suvieninti visą lietuvišką veikimą ir visus veiksmus. Ligi šiol mes niekur neradome prieštaraimų ir ligi šiol mes su nieku nesipykstame.

— Taigi PLB dalyvaus ir ateityje politinėje veikloje. Ar vėl nesukels nesantaikos tarpe veiksmų?

— Ten, kur matysime, kad mes turime imtis iniciatyvos politinėje arenoje — mes tai darysime, atlikdami savo išipareigojimus savajai išeivijai ir lietuvių tautai. Be abejo, kur galėsime, mes stengsimės savo žygius koordinuoti su kitais veiksniais. Lietuva ir mūsų tauta visuomet troško taikos ne tik savųjų tarpe, bet ir su visais savo kaimynais. Deja, mūsų kaimynai vokiečiai, rusai, lenkai mus yra apgavę. Lenkai, kaip ir mes dabar esame didžiųjų kaimynų apgavystės aukos. Bet mes tikrai taiką tarp savęs turime ir galime ją išlaikyti.

— *Kuria linkme kreipsite PLB veiklą ateityje?*

— PLB valdyba atstovauja visiems laisvojo pasaulio lietuviams. Kiekviename krašte yra Lietuvių Bendruomenės ir Kraštų Bendruomenės. Kai kurios šių Bendruomenių yra stiprios, talentingos ir jos gali mums visiems padėti. Bet yra Bendruomenių, kurioms reikia ir vadovavimui pagalbos ir organizacinės paramos. Mūsų tikslas yra padėti tiems, kuriems reikia, ir naudosis pagalba tu, kurie mums ir kitiems galės teikti pagalbą.

— *Ar esate patenkintas naujosios PLB valdybos dabartiniu sąstatu?*

— Taip. Esu labai patenkintas. Nors mes daugumoje vieni kitų anksčiau nepažinojome, dabar mes matome, kad mūsų idėjos ir siekiai yra labai panašūs. Mūsų valdybos nariai yra energingi, pasišventę, LB tikslus gerai pažįsta, uolūs ir lietuviai patriotai. Mes visi esame pasiruošę duoti savo pastangas ir aukoti savo laiką lietuviškiems reikalams. Mes laukiame ir viliamės, kad visi lietuviai laisvajame pasaulyje mūsų darbą ir moraliai ir materialiai parems.

— *Jūsų, p. Pirmininke, nuomonė, kaip išsivija turėtų laikytis santykiuose su okup. Lietuvos lietuviais? Bendradarbiauti, ar jo vengti?*

— Mes siūlome palaikyti ir stiprinti asmeniškus kontaktus su savo giminėmis, draugais Lietuvoje. Apsilankymai tenai ir parsikvietimai čia — gali tik mus stiprinti, suartinti ir mus visus atgaivinti. Vykdami ten, neužmirškime, kad „ne vien duona žmogus yra gyvas“. Ten žmonės domisi ir laikraščiais ir knygomis, kurių jiems galima parūpinti. Be ryšių su giminėmis ir draugais, mes taip pat žiūrime teigiamai ir į ryšius tarp įvairių kolegų, pvz. ryšius gydytojų su gydytojais, rašytojų su rašytojais, mokslininkų su mokslininkais, menininkų su menininkais ir t.t.

Atsimintina, kad dabartinių įvykių raidoje tėvynėje, mes, išsivijoje, taip pat turime suglausti gretas ir sujungtomis jėgomis su kovojančia lietuvių tauta siekti laisvės Lietuvai.

NAUJA PASAULIO LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS VALDYBA

Prof. dr. Vytautas J. Bieliauskas — **pirmininkas.**

Vice-pirmininkai: Eugenijus Čuplinskas — **finansų reikalai**; dr. Vytautas Dambrava — **visuomeniniai reikalai**; Algimantas P. Gureckas — **ryšiai su užsieniu**; Algis Juzukonis — **informacijos reikalai**; Raimundas Kudukis — **socialiniai, religijos ir teisės reikalai**; Irena Lukoševičienė — **kultūros reikalai**; Gabija Petrauskienė — **ryšiai su kraštais ir lietuviška spauda**; Alvydas Saplys — **Pasaulio Lietuvių Jaunimo Sąjungos pirmininkas.**

Horace Žibas — **iždininkas.** Bronius Nainys — **“Pasaulio Lietuvio” redaktorius.**

PERSITVARKYMO SAJŪDŽIO GYVYBĖS ŽIEDAS IGNALINOJE

Lietuvių Informacijos Centro žiniomis, rugsėjo 16-17 d.d. susirinko bent 10,000 žmonių prie Ignalinos atominės jėgainės dalyvauti Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio akcijoje, “gyvybės žiede”. Vienas šaltinis, suvedamas kelių asmenų apskaičiavimus, tvirtino, kad buvo tarp 15,000-20,000 dalyvių. Anot rengėjų, susirinkusieji elektrinę apsupo žmonių žiedu... “išskyrus, nepavyko prieiti prie vandens, tiek kiek mums buvo leista eiti... Žmonės susikabinę rankomis dainavo bangas, siuntėme iš vieno galo į kitą galą įvairius šūkius, įvairius judesius... Ir pabaigus žmonės dainuodami patraukė link stovyklos.” Dalyvavo svečiai ir iš Latvijos, Ukrainos ir Maskvos.

Šis žygis, skelbiamas Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio, buvo protestas prieš netvarką, kuri tęsiasi nuo pat atominės elektrinės statybos pradžios, ir pastanga atkreipti ir valdžios, ir pasaulio dėmesį į pavojingą Ignalinos situaciją. Gana plačiai apie Ignalinos elektrinės apjuosimą prieš ir po įvykio rašė užsienio naujienų agentūros — Reuter, Associated Press, United Press International, bei paskiri laikraščiai, kaip Christian Science Monitor.

Kadangi nebuvo duotas leidimas ruošti mitingą, žmonės susirinko į koncertą, į vakaronę, bei stovyklauti gamtoje. Pasak Sąjūdžio iniciatyvinės grupės nario ir Žemynos ekologinio klubo tarybos pirmininko pavaduotojo Zigmo Vaišvilos, susirinkusiųjų nuotaika buvo labai pakili ir “nebuvo jokių nesusipratimų”. Milicijos niekur nesimatė. Žmonės sodino medelius, vaikščiojo aplink elektrinę, apžiūrėjo sustabdytą statybą trečiojo bloko, kai kuriems net pavyko patekti į vidų.

Šeštadienį 3 val. p.p. Vaišvila pasakė žodį apie akcijos tikslą. Vilniaus senamiesčio teatras suvaidino Maironio “Kęstučio mirties” pirmąjį veiksmą. Ukrainietis dainininkas dainavo baladę apie Černobilį. Paskui 7 val. v. trim minutėm mašinos paleido garsinius signalus, kad, anot iniciatyvinės grupės nario ir Sąjūdžio Žinių redaktoriaus Arvydo Juozaičio, šitai akcijai duotų “tokį toną... kad per visą Lietuvą nuskambėtų”.

Rengėjai buvo numatę, kad prieš 3 val. susibūrimą bus atnašaujamos šv. mišios prie elektrinės. Tam tikslui į stovyklą buvo atvykę ir trys katalikai kunigai. Bet, anot Vaišvilos, Ignalinos vykdomas komitetas pasipriešino šioms planams, “kadangi mišios, atitinkamai pagal tarybinius įstatymus viešojoje vietoje, ne maldos patalpose, nėra leidžiamos... Mes gražiuoju susitarėme su kunigais. Aš paaiškinau susirinkusiems žmonėms šitą padėtį ir kad būtų dar aiškiau trumpai nušvietė ir kun. Alfredas Kanišauskas ir trumpai pasakė, jog supranta susidariusią padėtį ir todėl mišios nebus laikomos. Sugiedojo tik maldą.”

LIC

PERSITVARKYMO

“SAJŪDŽIO ŽINIOS”

“LEGALUS” SAVAITRAŠTIS

Patriotinio judėjimo dalyvis **Povilas Pečeliūnas** rugpiučio 8 d. painformavo Pabaltiečių Tarybos biuro direktorių ir VLIK'o atstovą Strasboure, A. Klimaitį, kad Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis gavo iš valdžios organų leidimą legaliai leisti **Sajūdžio žinias** kaip linotipu renkamą savaitraštį 10,000 egz. tiražu. Iki šiol biuletenis buvo hektografuojamas ir fotokopijuojamas.

Sajūdžio žinių 17-tame numeryje buvo išspausdinti visi Hitlerio-Stalino pakto slaptieji protokolai. Šis numeris pašvestas Paktui ir jo poveikiui Pabaltijo tautoms.

Klaipėdoje liepos 7 d. pradėtos leisti hektografuotos **Persitvarkymo naujienos** — pirmas Sąjūdžio rėmimo grupės leidinys už Vilniaus ribų. Pirmame numeryje rašoma apie nepaprastą uosto apylinkių taršą, “Vydūniškių” klubo veiklą, senųjų vietovardžių atstatymą, ir kt. Rėmimo grupę įsteigti paskatinusi katastrofiška ekologinė padėtis.

ELTA

SNO GENERALINIAM SEKRETORIUI

ir

TARPTAUTINĖS ATOMINĖS ENERGIJOS AGENTŪROS PREZIDENTUI

Gerbiamas Sere,

Kreipiamės į Jus 287 tūkstančių Lietuvos TSR gyventojų, susirūpinusių Ignalinos atominės elektrine (AE), vardu. Protestuojančių skaičius auga kiekvieną dieną. Mes manome, kad būtina tarptautinė ekspertų komisija, kuri įvertintų jos patikimumą.

Elektrinė pastatyta geologiškai pavojingose ir nepakankamai ištirtoje vietoje. Pirmieji du technologiškai pasenę reaktoriai dirba nestabiliai ir nepatikimai, nebaigta jų statyba. Jie dažnai neplanuotai stabdomi, pastoviai kyla gaisrai (trys per paskutinius du mėnesius). Grėsminga aušintuvo — Drukšų ežero — ekologinė padėtis. AE administracija nepateikia Lietuvos TSR vyriausybei ir jos Atominės Energijos komisijai visapusiškos informacijos. III blokas jau treči metai statomas be projekto ir Lietuvos TSR vyriausybės leidimo, ignoruojant sąjunginės vyriausybės komisijos nutarimus.

Prašome Jus skubiai padėti mums šiuo klausimu. Nepaisant mūsų visuomenės protestų ir Lietuvos TSR vyriausybės reikalavimo užkonservuoti III bloką, jo statybos nėra visiškai atsisakyta.

Nuoširdžiai Jūsų —

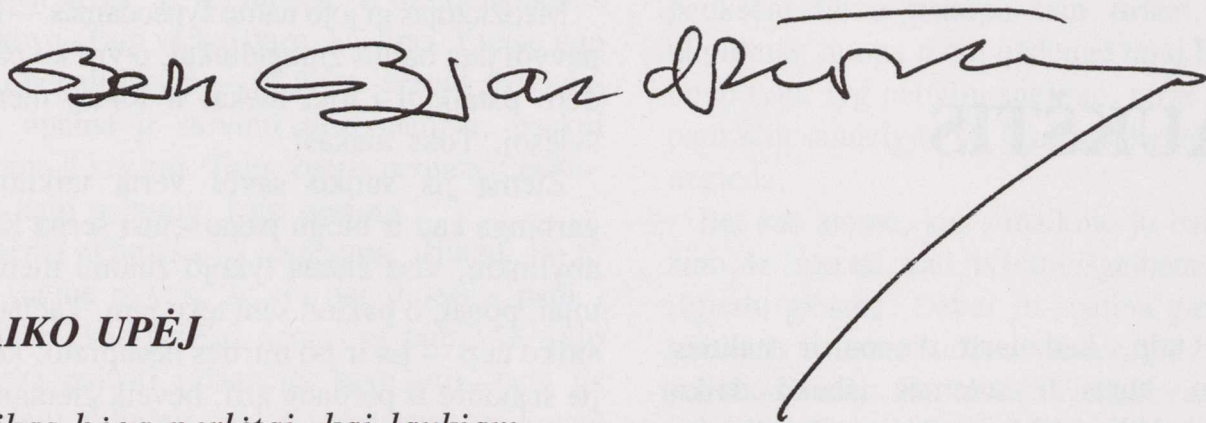
Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio

Iniciatyvinė grupė

Vilnius, 1988 rugsėjo 7 d.

Taip pat kreiptasi į TSKP Generalinį sekretorių M. Gorbačiova, prašant jį tarptautinę komisiją Ignalinos AE darbui ištirti.

Sajūdžio žinios nr. 35, 9.3.1988

LAIKO UPĖJ

Laikas bėga perlėtai, kai laukiam,
Metai skuba, kai skaičiuojam juos,
Dienos ilgos, sunkios, apsiniaukę, —
Dieve, prašom, duok mums atgajos...

Laikas linksmas, kai širdies neskauda,
Liūdnas, lydimas nelaimių ir ligų,
Sunkiai nešam, tartum tėvo baudą,
Laukdami nors žaibo už langu...

Težaibuoja, tegrumuoja griausmas,
Laike, lėk srovenės pamažėl, —
Kad tiktai nuščiūtų sielos skausmas,
Kad dangaus diena dienotų vėl...

Te dangus prakiūra, skelia griausmas,
Laike, lėk, srovenės upele,
Kad tiktai praeitų kūno skausmas,
Vėl žydėtų žemė vėl žalia.

Neminėtum metų nelaimingų,
Nei ūkų, nei saulės su dėmėm, —
Laiko upėj daug dejonių dingo,
Angelais gal mirsim, bridę nuodėmėm.

VAKARINĖ

I vakarę žarą mano akys krypta,
Ieškau tolių toliuos vakaro prasmės,
Kol pro mūsų sodo aukštą eukaliptą
Man vakaris vėjas naktį atšlamės.

Man vakaris vėjas slapta žodį neša
Iš aukštų padangių, iš gilių gelmių.
O aš jį kaip sūrų okeano lašą
Dienai nusilenkęs sielon vis semiu.

Dienai nusilenkęs vakarui pamoju,
Kai žara prigęsta žėrinčiam skliaute, —
Nei šešėliai dungso, nei dangus grumoją,
Tik sumirga žvaigždės po nakties skraiste.

Tik sumirga žvaigždės, tik suošia marios,
Tiktai atsišaukia kaip seni varpai,
Dienos stebuklingos ir stebukladarės,
Kad tu pats kaip aidas tų dienų tapai.

Kad tu pats kaip aidas visą naktį šviesią,
Visą naktį tamsią belsies omeny
Ir žodžiu kalbėsi ir tylą kalbėsi,
Kad tik mirksniui miršti, amžiams gyveni.

PAVASARIS

Pavasaris. Ir paukščiai skrenda
Kaip baltos mintys iš pietų,
Širdis, numetus sniego skrandą,
Upeliais eina iš krantų.

Pro luobą pašalo ledinę
Prasikala žiedai pirmi,
Maironio šviesiąją gadyne
ir vėl ir vėl gyvent imi...

Purienos šnabžda man: oremus,
Kai rytmetį laukuos žvalgaus...
Ilgai nebesugrįžkit, žiemos
Po stogu Lietuvos dangaus.

VAIVORYKŠČIŲ TILTAIS

I širdį renku aš pavasario džiaugsmą,
I širdį rudens vėjų raudą renku —
Ir viltį ir nerimą, laimę ir skausmą
Ir akmenis žemės vingiuotų takų.

Ir, miela, pas liūdną vidurnakčio vingį
Sustoji staiga sulaikyta širdies,
Ir grįžta aidai, metų žingsniuose dingę,
Ir kužda lyg balsas aušrinės žvaigždės.

I širdį renku aš pavasario žiedus,
Kad jie vidury sidabrinės žiemos,
Vasarvidžio saulei į naktį nuriedus,
Pavasario sapną tau sleistų namuos.

Ir, miela, pas tolimą Nemuno vingį
Sustoji staiga sulaikyta širdies,
Ir grįžta veidai, metų sutemoj dingę,
Ir spindi atošvaistėj Šiaurės Žvaigždės.

I širdį renku aš rudens gruodą skaudų,
Tavęs kad kely nesužeistų jisai,
Kad tavo gyvenimo gedulo raudą
Aš savo širdy numarinčiau patsai.

Ir rudenį — grįžta pavasario viltys,
Ir žiemos — vėl vasarų žydi žiedais,
Ir vėl — per bedugnę vaivorykščių tiltais
Mes einam, svajonėse ėję kadais.

ŠIAURĖS PAŠVAISTĖ

(Nauja versija)

Lietuva — mano šiaurės pašvaistė
Ir gėlė sidabrinių rytų,
Tu esi vien vienintelė aistė
Nepalaidota vėtrų piktų.

Tu viena po natangų ir prūsų
Dovanota dangaus sesuva,
Su tavim mes gyvi, motin mūsų,
Mumyse tu per amžius gyva.

Tu išėjusi vergės vergiją
Prisikėlei gyvent ir žydėt,
Tavo žaizdos ir vėlek užgyja,
Kai užgęsta nelaimių žvaigždė.

Tavo gyvasi protėviai nešė
Savo rytui iš skausmo nakties,
Dievo pirštas likimą užrašė
Dienai mūsų visų ateities.

Lietuva — mano šiaurės pašvaistė
Ir gėlė sidabrinių rytų,
Tu kilnioji duktė kunigaikščių,
Motin lūkesčių mūsų šventų!

Šie eilėraščiai paimti iš

Bernardo Brazdžionio
naujos poezijos knygos

PO AUKŠTAISIAIS SKLIAUTAIS,
kuri jau atiduodama spaudai.

Visi, kurie norėtų įsigyti knygą sau ar duoti dovanų, prašomi pranešti, kieno vardu ir adresu ir kiek egz. siųsti. Taip pat prašome pažymėti, ar norima gauti dedikacija, kieno vardu ir autografas. Tikimasi, kad nemažai knygos bus siunčiama į Lietuvą.

Tiksli kaina dar nežinoma (gali būti apie 10 dol., plus ipakavimo ir pašto išlaidos). Atsilyginti — knygą gavus. Taip pat ir platintojai prašomi pranešti kiek egz. siųsti. (Sumažinti persiuntimo išlaidas galite užsisakyti ir pas knygų platintojus).

Knygos bus spausdinama tiek, kiek bus gauta užsakymų.

Užsakymus siųsti adresu: "Lietuvių Dienų" administracija, B. B. knygos užsakymas. 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029.

VAIDUOKLIO PAUKŠTIS

Tas žmogus buvo vadinamas tobulu medžiotoju ir visiškai teisingai: bet kas gyvas sujudėjo, kad ir labai toli, ar didžiojo aukštumoje šaulio akis ir pirštai niekuomet neklydo.

Nenuostabu, kad jo dideli namai pilni jo grobio kailių, and grindų, guolių ir prie durų. Ir jis mėgo, ypač, kai turėjo svečių, praeidamas pro negyvą žvėrį, pasklaidyti jo plaukus, kaip žmonės sklaido knygų lapus. Tačiau labiausia jam patiko stambų negyvėlių užminti batų, tai buvo malonus pakartojimas pergalės, kai dar šiek tiek gyvas žvėris vis mėgino gintis, bet negalėjo pasitraukti net nuo jo bato.

Gražiai atrodė ir galvos, raguotos ir su iltimis, pritvirtintos ant sienų. Matydamas jas kasdieniniame gyvenime, jis buvo apsuptas nepabėgančio aukų liudijimo, kad jis galingas. Jų stiklinės akys negalėjo žiūrėti kitaip negu buvo idėtos: pasidavusios, išniekintos, o žiūrėdamas į jas — jis juokėsi.

Žmonės, kurie pas jį svečiavosi, su kuriais viens kitą vadinosi draugais, jeigu kartais ir sunkiai prarydavo svaigų brangų vyną, kliūvantį už vaišintojo pasigyrimų ir puikybės — vistiek gyrė medžiotojo garbę. Tik tai vienas Kaimynas pasakė ir kitiems girdint, kad vietoj didžiutis, reiktų gėdintis: juk net skerdikas, kuris savo būdoj pjauna avis, žmonių mitibai stengiasi nežiūrėti į gyvulio akis, nes jos tokios pat begaloliūdnos, kaip ir tavo kilnių žvėrių. Juk tu nevaišini svečius medžioklės laimikiu, ir nebuvai išėjęs su šautuvu alkanas.

Labai įtūžo medžiotojas, bet staiga susijuokė, ir tai atrodė pikčiau už pyktį.

— Man patinki geriau negu kad girtum. O kaip man patinka — tas tik parodo, kad bailieji pavydi to, ką apkalba. Man niekas neužginčys riteriško džiaugsmo, aukštinamo amžiais.

Kaimynas pakilo nuo stalo ir jau nuo atdarų durų slenkščio pasakė:

— Žmogau, man gaila tavęs.

Ir šeimininkas ir svečiai tuojaus užmiršo menką įvykį — sudrumstusį tam kartui, ir kiekvienas gyveno kaip norėjo. O medžiotojas, kaip sakėsi, laikėsi už savo žaidimų. Taip, jo išdidumas net sapnuose nepaleido, tačiau jeigu bet kada jo ausi suerzino zuikio straksėjimas pakeliui į mišką, arba savo lizdo įrengimu žalvarnio plunksnos per daug švitėjo mėlyname debesyje — kol žvėris turėjo gyvas kojas, ir paukštis sklendė ar lingavo sparnus — jie buvo tik taikiny. Vienas šūvis — ir tiek. Tokių smulkių dalykų jis neskaičiavo — iš jų nedarė nė iškamšų, juk šungrybio niekas neneša į namus, ar eglės čiūtės. Bet lakštingalą jis tebuvo nušovęs vieną.

Buvo taip, kad tarp dienos ir nakties, birželyje, kuris ir sutemus išlaiko daiktų spavas, jie keliavo iš kaimyninio miestelio, kur buvo graži žmonių šventė. keliavo medžiotojas ir Kaimynas. Taip, jie negalėjo nesusitikti: jų sodybos buvo arti viena kitos, galima sakyti net medžiai miškuose stovėjo veidais į vienas kitą, o rudeni vaisiai nesunkiai apsirikdavo krisdami. Taigi juodu, grįžo drauge. Žirgų ausys atsimušė danguje, kaip rusvos medžio žievės o karčiai lingavosi, lyg vos išsprogusios karklų vytelės — taip kalbėjo Kaimynas, kuriam atrodė, kad pavasarį tegalima viską lyginti tik tai su išsilapojimu ar žydėjimu, nors kalbėtum apie vandenį ar akmenį.

Kaip tik tai tuo metu jie du jojo pro senas, nebelaidojamas kapines. Dideli medžiai lingavo šakas neskubėdami, o krūmai — labai daug jų, augo per akis. Ir tie žalumai taip gražiai siūbavo, kad jokių būdu netiki, kad čia mirusi vieta, nes šioje naktį, jie matė, kad ir tie keleta išlikusių senų kryžių lygiai taip siūbavo kaip ir tamsiai žalios krūmų šluotos.

Ir ant vieno tokio kryžiaus supavosi ir giedojo lakštingala.

Visą savo likusį amžių Kaimynas kaltino save: juk tai jis sustabdė savo žirgą ir tyliai, kad neuždengtų žodžiais giesmės:

— Paklausykim, čia gi pati gražiausia malda, kokią tik tai Dievas tegirdi už užmirštąsias vėles. Senkapių parapija.

O medžiotojas susijuokė, labai garsiai. Lakštingala nutilo ir pati klausėsi, ar, gal būt, paskui galvojo Kaimynas, — gal ji neišsigando, tik stebėjosi, gali gražiausioji naktis pagimdyti tokį bjaurų garsą. Ir vėl nusijuokimas ir į juoką biro žodžiai kaip kulkos:

— Kvailys nematytas — tai jam vyturys laksto paskui artoją, kad palaikytų jo širdies drąsą ir viltį, tai laikštingala gieda malda. Negaliu pakeisti tokio kvailiojimo!

Kaimynas niekuomet neišsprendė: kas nužudė paukštį — juokas, žodžiai ar šūvis, bet jie abu regėjo: pataikyta, taip puola žemyn tik tai negyvas. Baisi tyla staiga užkrito, žirgų ausys nulinko, tarsi nukirstos, ir karčiai sustyro.

— Jojam — tarė medžiotojas, ir timptelėjo Kaimyno žirgo pavadžius, tačiau Kaimyno ranka ištraukė, ir pati suėmė taip stipriai, kaip niekuomet nelaikė, labai tyliai ištare:

— O, kad tu pavirstum į žvėrį, tokį baisų, kad ramia širdim bet kas tave nudobtų. — Ir zovada nujojo į namus. Ir širdį gėlė, ir jis vaikiškai troško pasimelsti už paukščio sielą skambančią, kaip gaida birželio naktį. Už paukštį pasilikusį su žmonių mirusiais prie griūvančio kryžiaus.

Medžiotojas gi jojo namo šypsodamas — kaip pavydi jam bailūs žmogeliukai, o yra ko pavydėti: pataikyti į tokį nieką, ir tokioj menkoj šviesoje. Toks niekas!

Žiemą jis sutiko savęs vertą taikinį — garbingą kad ir blogu pagarsėjusį šerną Kelių apylinkių, visą žiemą tykojo žinomi medžiotojai, ponai, o pakloti senį teko jam. Tačiau atsitiko taip — jis ir po mirties nesuprato, kodėl jie susidūrė iš per daug arti, beveik glėbiais, ir — šernas išliko. Nelabai ir sužeistas. Pasiliko žvėris — ne medžiotojas.

O, buvo net nepadoru kokių balsu karkė žmogus, ir kai atbėgo medžioklės dalyviai, jie atrado taip baisiai atrodantį, kaip ir jo balsas.

— Kokia negarbė! Tokiam medžiotojui būti sudraskytam kiaulės, — pagerbė jį bendrai. Kaimynas nepasakė nė žodžio, jis tik tai liūdnei apgailėjo žmogų, ne medžiotoją. Gi medžiotojas, koks jis dabar buvo, pasipiktino: niekas nevadina kilnaus priešo kiaule, net ir šerno, taip tegalėjo prasitarti toks, kuris pavydi, net po mirties, mirusiam.

Po mirties? Reikėjo pripažinti, kad — taip. Jis kažkaip žinojo, kad jis jau buvo buvęs Teisingumo Akivaizdoje nors iš nieko nepajuto jokio pasikeitimo — jis tebėra koks buvęs — štai jis vaikšto miške, mato, kad bus buvęs ilindęs į tankumynus, į tokius, kad reikėjo kiekvieną eglės skują atskirai pirštais skirstyti, kad prasimuštų pralindimui kelią. Tačiau tai yra tik tai nauja tankmė, ir taip jis mušėsi pavargęs ir prakaituotas, nežinia kiek laiko. Atrodė jog temsta, ir taip galėjo visiškai sutemti, bet ne — tarsi laikas buvo pakabintas, kaip uždanga, ir kažkur medžių viršūnėse sukliuvo ir nepajėgė nukristi iki tikro nakties lygio. O, dabar jis geidė nakties — jis galėjo pasiteisinti — prieš save tąją tamsą — ir susmukti vietoje. Užmigti. Bet jis vis dar žengė mišku.

Ir staiga — jis stovėjo laukymė, žvalgėsi, ieškojo tako, ar bent krypties. Ir pamatė šerną: tas pats; tas pats! Medžiotojo vidus degė neapykanta, taip degė, kad tokiame lauže visas šernas užsiliepsnojo, kaip mažas paukštis. Tereikia tik tai jį perversi ir užspirti ant ugnies. Dabar jau nepaleis — tik pakelti šautuvą. Pakels šautuvą. Kur jo šautuvas? Prarasti šautuvą, tai daugiau negu sielą. Jis pasijuto nuogas iki kaulų.

Bet to paniekai dar neužtenka — jis pajuto dar nepažintą jausmą ir skoni: baimę. Jis yra kaip bailiausias zuikis, kurio visas buvimas susideda iš drebjimo; jis toks mažas, kad, pasilenkęs ieško pats savęs, batų primintų, net ir ten nemato.

O šernas ėjo stačiai į jį.

Iltys prie pat jo. Atrodo jos vienos pačios skubėjo, kad tik jis nepabėgtų. O, jis jau pagalvojo: ar nėra kaip nors, kur nors, kad ir skylė po kojom prasivertų, kad tik išsigelbėtų. Kokia gėda, jis remiasi į medį, ir beveik slysta žemyn suklupdamas gal padėtų, kad jis maldautų pasigailėjimo? Ir jau pajunta siaubingai baisų snukį prie veido, kaip juoką, — ir

klausia savęs: ar vėl miriau? Ir užsidengia akis rankove. Taip vaikai daro, kai bijo. Tačiau taip ilgai negali išbūti — jis žiūri: šernas stovi čia pat, apeina jį stovintį prie medžio, paskui pereina jį kiaurai. Taip, žvėris pereina medžio-toją kaip tuštumą, kaip nesimą.

Pirmą akimirką jis atsigauja: išlikau. Po to vėl suėmė pyktis: ar yra dar didesnis paniekinimas, kad priešas nenori nė pulti? O, kaip trokšta pajusti režiančias save iltis, tada jis mėgintų galinėti, gal pavyktų nuo tos kovos ir numirti, numirti kitaip, pilnai. Tačiau šernas pasitraukė, neatsisukdamas.

Taip prasidėjo paradas — be atvangos — didelės, rudens blizgėjimo išglostytos lapės, jos grįžtelėdavo atgal, klastingai viliodamos sekti. Slinko tingūs išipenėję vilkai, ir pikti perkare vilkai, jis pradėjo viltis, kad šie mesis ant jo, bet visi traukėsi šalin, be baimės, abejingi, net be paniekos. Jis raminosi: tai todėl, kad aš neturiu šautuvo. Staiga pasikeisdavo tvarka ir žemės kelias atsuka jam būtas medžioklės: saulės išdegintose žolėse vaikštinėjo liūtai, karališki tinginiai, bendruomenės judėjo, kaip mūro siena, drambliai, apgaulingai grakščiai sliuogė tigras. Niekas nelietė jo — jie leido jam gyventi — iš jų pusės, jie nekliudė jam gyventi. Prieblandoje.

Ne visuomet buvo prieblanda, kuri nepavirsta į aušrą ar naktį: kartais atsirasdavo nuostabi šviesa, saulė persmelkia žoles ir šaltinius iki pat dugno, ir ten ateina stirna, jauki draugija, ar koks vienuolis briedis, iškilmingai ir pilnas vertės nešdamas savo ragus, kurie nekliudė jam pasilenkti prie mažo dobiliuko. Gražieji žvėrys pokaičio metą leido pievos viduryje, net nepastebėdami jo. Jis turėjo tą pakeisti ir negalėjo nieko pakeisti.

Kartais jam kniestelėdavo neaiškiai pasipriešinti kažkam ir kažkam, tikrai reikėjo suvokti, kaip jis gali surasti priemonę — ginklą kovoti už save, jeigu viską kuo jis gaudino kitus, kuo laimėdavo, yra atimta? Jeigu pradėtų nuo mažiausio, pailsėtų, pasidžiaugtų bet koku nereikšmingu dalyku, kaip ir kiti — paprasti žmonės — mažai. Miško pakraštyje prigultų, kaip tas briedis, arba prigultų kaip kiškis — ir užsnustų. O viršuje, medyje giedotų paukštis, ir jam pasidarytų graudu, ir lengva. Nors trumpam.

Taip atsirado pradžia, ir tereikia juk tiek mažai. Ilgai ir neteko ieškoti — medžiai lyg patys atbėgo pas jį. Ir paukščių, iš kur jų tiek atsirado? O gal visada jie buvo, tik jam tuo visai nereikėjo. Jie skraidė, o jis pasirinko medį, po kuriuo atsisės, o medyje jau ne vienas, visas choras. Jis jų klausėsi, bet buvo tylu. Jis laukė, ir tyla gilėjo. Paukščiai lakstė. O štai kodėl giesmė subyra, arba negaliu girdėti, iš per daug aukštai. Arba debesų vilnose jų balsai apsivelia. Jis pradėjo žvalgytis tokių, kurie savo dainas nešasi pažemiais ir barsto, lyg sėjos grūdus. Tikrai, jis girdi jų sparnus šiūruojant palei pat savo plaukus, matė jų snapus pravirus gaidai, bet kur jų balsas? Jis nubėgo prie medžio, kur

paukščių buvo pritūpę taip tirštai, kad ir nuplikusi, nuoga medį uždengė tarsi lapais. Ir buvo tylu, lyg nebylių suėjime, tarsi žaislinių paukščių sandėlyje. O, čia yra iškamšos, o jos negieda.

Bet kas atėmė, kas sunaikino jų balsus? Jis žino. Ir žino tai, kad jis būtų išgelbėtas, kai tik išgirstų giesmę. Dabar jis vadina giesmę jos vardu. Ir bausmę vadina bausme, jis žino, kad yra baudžiamas. Bet už ką? Vistiek, vistiek! Tik paleiskit! Tiek nedaug tereikia, tik vieno tikro gyvo medžio, ir giesmės. Kur nors turėjo būti, per visus tuos miškus, kur jis klajoja auga juk, toks medis, paslėptas tarp vaiduoklių. Gyvas, tikras.

Taip vieną kartą, vos bepaeidamas užėjo siaurą pievą, toli, jos gale, prasiskleidusioj aušroj matė: svyravo vinkšnos medis ir karklų krūmas. Ir iš to krūmo gieda, tikrai gieda.

Jis bėgo, ir pieva tyso, vyniojosi, kaip staiga prasigriaužus upė, ir kai jis sukniubdamas, prisimetęs prie žemės, prišliaužė prie karklų, ten staiga užlūžo giedojimas, taip skausmingai, taip gražiai, kad jis užsiėmė ausis. Krūmo viršūnėje, liaunos karklo vytelės lingavo paukštį. Gulėdamas, lyg bekojis, medžiotojas tiesė rankas į paukštį.

— Giedok, — maldavo jis, — giedok, tu gali mane išgelbėti, tu esi gyvas, tu vienintelis gyvas man paukštis, giedok!

— Negaliu, — sako paukštis, — ką tikrai tavo sūnus nušovė mane. Neleido nė giesmės baigti.

Nelė Mazalaitė

Rašytoja Nelė Mazalaitė
Author Nelė Mazalaitė

Nuo patriukšmavimų iki kontaktų su Lietuvos valdžios žmonėmis

“Akiračiai” (atviro žodžio mėnraštis), kuriuos kai kas vadina “akibrėkščiais”, š. m. rugsėjo numerio pirmame puslapyje, prisimindami savo gyvenimo dešimtmetį, taip apie save rašo: “Pradėdami leisti *Akiračius* nesitikėjome, kad mėnraštis tiek ilgai eis. Leidėjai ir redakcija anuomet manė, jog *patriukšmavę keletą metų ir atstatę mūsų išeivijos spaudą į laisvos spaudos vėžes, Akiračiai* galės pasitraukti už horizonto”.

Ivykę kitaip. Kaip? Ogi “Nors kai kuriose srityse išeivijos spauda labiau atsivėrė (pvz., pateikia daugiau faktų iš Lietuvos gyvenimo), kitose — pažangos nesimato”.

Kokios “pažangos” “A.” norėtų matyti? Girdi, “išeivijos laikraščiai beveik visiškai nesinaudoja oficialiaja Lietuvos spauda, informuodami arba komentuodami tenykščius įvykius. Taip pat išeivijos spauda vengia kontaktų su Lietuvoje gyvenančiais žmonėmis (kultūrininkais, mokslininkais, valdžios atstovais ir t.t.) *Akiračiai* yra vienintelis periodinis leidinys išeivijoje, kuris spausdina jų pasisakymus ir bando užvesti su jais dialogą abi puses liečiančiais klausimais”.

Taigi: “Mėnraštis eis, kol bus remiamas skaitytojų ir kol nepavargs jų redakcinis kolektyvas — bendradarbiai”.

Ar eis vėl patriukšmauti, kaip pradėdamas ar dabar, išėjus į “laisvos spaudos vėžes”, turės kitų uždavinių ir sieks kitų tikslų?

Eis, nes “Apie minėtus (faktai iš Lietuvos gyvenimo, naudojimas tenykšte spauda, mezgimas kontaktų su Lietuvos net valdžios žmonėmis) dalykus *Akiračiai* dar turi ką pasakyti”.

Akiračiams, kaip ir kiekvienam lietuviui, rūpi krašto laisvėjimas. Tačiau kiekvienas laisvėjimas turi savo kainą ir ribas. Mėnraščio vienas iš uždavinių ir yra nustatyti, kur tos naujos ribos”.

Vadinasi, bus tarybinės Lietuvos tribūna išeivijoje, gal “Gimtojo Krašto” dešinioji, o gal kairioji ranka.

Idomu tai žinoti. Ir žinoti su kuo išeivijos skaitytojas turi reikalą.

A. Tyruolis, **TEN KUR NEMUNAS BANGUOJA.** Lietuvių kalbos skaitiniai šeštajam Lituanistinės Mokyklos skyriui. Visas tekstas kirčiuotas. Trečiasis leidimas išleistas su naujomis iliustracijomis — foto nuotraukomis, vaizduojančiomis Lietuvos gamtą ir geografiją; nuotraukas parūpino Viktoras Kučas, atrinko Regina Kučienė ir Ramunė Račkauskienė. Teksto rašiniai daugiau beletristinio pobūdžio; talkino jaunimo rašytojos D. Bindokienė, Nijolė Jankutė ir V. Vaitkevičienė.

Išleido JAV L. Bendruomenės Švietimo Taryba 1987. 186 psl. Kaina nepažymėta.

VAIZDAI IŠ

LIETUVIŲ VEIKLOS

Pasaulio Lietuvių IV-to kultūros kongreso metu Šv. Mišios Lietuvos Kankinių koplyčioje, atlaikytos vyskupo Pauliaus Baltakio, koncelebruojant 15-kai kunigų iš viso pasaulio, jų tarpe ir iš Lietuvos. Pamokslą pasakė kun. Povilas Dilys Evangelikų-Reformatų kunigas.

Sunday services in the Lithuanian Martyrs Chapel during the World Lithuanian Cultural Congress. Mass was celebrated by his Excellency Bishop Paul Baltakis with 15 priests from around the world, including Lithuanian. The sermon was delivered by Povilas Dilys, Reformed Evangelical priest and superintendent.

Pasaulio Lietuvių IV-to kultūros kongreso metu įvykusio Literatūros Vakaro programos dalyviai. Sėdi, iš k.: Eglė Juodvalkė, Antanas Gustaitis, Edita Nazaraitė, Julija Švabaitė-Gylienė, Juozas Kralikauskas. Stovi, iš k.: Vytautas Tamulaitis, dr. Kostas Ostrauskas, Jurgis Jankus, aktorė Rasa Kazlienė, dr. Henrikas Nagys ir Leonardas Andriekus.

Writers who read some of their work at the Literature evening of the World Lithuanian Fourth Cultural Congress. Seated from l.: Eglė Juodvalkė, Antanas Gustaitis, Edita Nazaraitė, Julija Švabaitė-Gylienė, Juozas Kralikauskas. Standing, from l.: Vytautas Tamulaitis, Dr. Kostas Ostrauskas, Jurgis Jankus, actress Rasa Kazlienė, Dr. Henrikas Nagys and Leonardas Andriekus.

Photo by —St. Dabkus

PASaulio LIETUVIŲ KULTŪROS KONGRESAS

Pasaulio lietuvių IV kultūros kongresas įvyko 1988 metų birželio 24-27 dienomis Toronte, Kanadoje.

Kongresą rengė PLB Kultūros komisijos pirmininkė Milda Lenkauskienė talkinama dviejų komisijų: **programos** Clevelande ir **organizacinės** Toronte.

Buvo svarstyta dešimt kultūrinių sričių. Kiekvienai sekcijai buvo pakviestas koordinatorius, kuris savo keliu pasikvietė sekcijos svarstybų dalyvius. Sekcijų svarstybose dalyvauti buvo kviesta 51 vienas dalyvis. Iš jų 49 dalyvavo asmeniškai arba atsiuntė savo mintis raštu. Buvo atstovaujama Australija, Europa, Kanada ir Šiaurės bei Pietų Amerikos. Dalyvių amžius nuo 22 metų iki 83 metų. Svarstybų dalyviai yra išigiję savo srities išsilavinimą įvairiuose kraštuose. Kai kurie atvykę prieš 30-40 metų, kai kurie tik neseniai iš Lietuvos.

Šalia svarstybų vyko kultūriniai parengimai: dailės paroda, išeivijos premijuotų lietuviškų knygų viršelių (170 knygų), Lietuva — katalikybės atsparos punktas parodos; literatūros vakaras, kuriame dalyvavo 11 rašytojų su savo kūryba; Los Angeles dramos sambūris su drama "Valdovas" ir koncertas.

Kongresas buvo gausus dalyviais. Kiekviena dieną į svarstybas atsilankė apie 300 žmonių. Koncertas susilaukė virš 800 klausytojų.

Kongreso metu veikė spaudos kioskas ir su dabartiniu metu leidžiamų laikraščių bei žurnalų pavyzdžiais. Buvo parduota už virš 1000 dol. vertės leidinių.

Kongreso metu išleistas Kongreso vadovas su visų diskusijų dalyvių trumpom biografijom ir svarstybų santraukomis. Kitas leidinys "Pasaulio lietuvių radijas ir spauda". Šio leidinio 200 egzempliorių buvo išgraibstyta per 10 minučių.

Po kongreso pasigirdo balsų, kad tokie kultūros kongresai turi būti organizuojami kas keli metai, o ne kartą per 20 metų.

Joga

Pasaulio Lietuvių IV kultūros kongreso “Spauda ir radijas mūsų kultūriniame gyvenime” sekcijos diskusijų dalyviai. Iš k.: Aušra Liulevičienė, Jonas Varčius, kun. Juozas Vaišnys, SJ, Edvardas Tuskenis, dr. Zenonas Rekašius, dr. Vytautas A. Dambrava ir Juozas Stempužis.

Participants at the “Press and radio in our cultural life” discussion section at the World Lithuanian Fourth Cultural Congress. From l.: Aušra Liulevičienė, Jonas Vaičius, Fra. Juozas Vaišnys, S.J., Edvardas Tuskenis, Dr. Zenonas Rekašius, Dr. Vytautas A. Dambrava, and Juozas Stempužis.

Photo by —St. Dabkus

Pasaulio Lietuvių IV kultūros kongresas baigtas pokyliu, Prisikėlimo parapijos salėje. Visų kongreso darbininkų nuotaiką geriausiai išreiškė Milda Lenkauskienė “Ačiū Dievui, viskas baigėsi gerai!”

The closing banquet of the World Lithuanian Fourth Cultural Congress held at the Resurrection parish hall. Milda Lenkauskienė expressed the feelings of all the congress’s workers best, “Thank God everything worked out well!”

Photo by —St. Dabkus

Garbės svečias Vytautas Beliajus atidaro “Lietuvių Dienas LA’ 88”. Iš k.: Pranas Lubinas, Rūta Lee ir Vytautas Beliajus (Denver, CO).

Guest of Honor Vytautas Beliajus (Denver, CO) at the Ribbon Cutting ceremony at Lithuanian Festival “Lithuanian Days LA’ 88” in Los Angeles, Oct. 1, 1988. From l.: Pranas Lubinas, Rūta Lee and Vytautas.

Photo by —V. Skirius

KOVA PRIEŠ LIETUVIŲ KALBOS “KOLONIZACIJĄ”

Vienuolika Lietuvos kalbininkų ir filosofų **Tiesos** 168 numeryje paskelbė pareiškimą, kuriame jie siūlo suformuluoti LTSR straipsnį: “Valstybinė Lietuvos TSR kalba yra lietuvių kalba”. Lietuvių kalbos vartojimas būtų užtikrintas visose gyvenimo srityse. Pareiškimo autoriai nusiskundžia, kad iki šiol lietuvių kalba buvo dažnai stumiama iš visuomeninės, politinės, mokslo, gamybos ir aptarnavimo sferos. Rusiškose pasų dalyse toliau slavinamos lietuvių tėvų vardų formos, pridedant rusiškų tėvavardžių priesagas (-ovič, evič, -evna). Pasak autorių, persitvarkymo sąlygomis negalima leisti toliau keroti tokios rūšies prievartai: ir į rusišką tekstą būtina gražinti tėvo vardo lietuvišką kilmininko formą — Jono, Antano, ir t.t. Lietuvoje neturi būti tokių gyvenimo sričių, kuriose lietuvių kalba iš viso būtų nevartojama arba kur jos vartojimas būtų siaurinamas.

Vienas pareiškimo autorių, kalbininkas **dr. Vytautas Ambrasas**, išsamiau šiuo klausimu pasisako **Literatūros ir meno** liepos 30 d. numeryje. Pasak jo, kasdieninė lietuvių kalbos vartoseną niekad nebuvo “taip žemai smukusi”. Viena to reiškinių priežastis esanti “senosios mūsų kaimo kultūros nykimas”, kita — dvikalbystė. “Valstybinio teroro ir sustingimo laikais”, rašo Ambrasas, “lietuvių kalbos santykis su rusų kalba buvo pažeistas... Ne paslaptis, kad net aukštose valdžios įstaigose rusų kalbą imta laikyti pagrindine, o lietuvių kalbą — vietine”.

Ambrasas ragina ištaisyti klaidas, padarytas dėl “neapgalvoto dvikalbystės forsavimo”. Specialistams esą gerai žinoma, kad ankstyva dvikalbystė kenkia ne tik kalbos ugdymui, bet ir vaikų psichikos raidai, tačiau antrosios (rusų) kalbos iki šiol tebemokoma Lietuvos vaikų darželiuose. Ambrasas primena, kad tai daroma remiantis 1979 m. Taškento konferencija, į kurią mokslininkų beveik neileista. (*Šią konferenciją nuosekliai kritikavo Lietuvos savilaidinė spauda. Red.*). “Išslaugyti savo sergančią kalbą”, pabrėžia kalbininkas, “įstengsime tik kartu stiprindami tautinę savimonę. Tur būt, jau gana baidytis paties žodžio **tauta**, dangstyti **nacijos**, **tautybės** ir panašiais terminais”.

Kitas lietuvių kalbos nykimo priežastis tame pačiame **Literatūros ir meno** numeryje išvardina **Linas Jonušas**. Jis rašo, kad sovietiniais metais nebuvo išleistas nė vienas pasaulio ar SSRS atlasas lietuvių kalba; nė žodelio lietuvių kalba nerasi ant daugelio

Lietuvos buitinės chemijos susivienijimo gaminių; lietuviški televizoriai ar magnetofonai neturi lietuviškų užrašų ir paaiškinimų net ir naudojimosi taisyklėse. Visa tai, tvirtina Jonušas, yra dvikalbystės rezultatai. Kasdienybėje rusų kalba išstumia lietuvių “nes tik pasišventėlis gali pats stengtis išsiversti ji užplūdusius rusiškų terminus”. Jis klausia: “O ar lietuvių tauta, kaip ir visos pasaulio tautos, neturi teisės turėti respublikoje užrašų, dokumentų lietuvių kalba?” Autoriaus požiūriu, pagrindinė kalba turėtų būti lietuvių kalba, o dalis dėmesio, kuris šiandien skiriamas rusų kalbai, privalo būti atiduota anglų, vokiečių, prancūzų ir kitoms kalboms.

Panašiai už lietuvių kalbos įteisinimą “valstybine” **Literatūros ir meno** skiltyse pasisako ir “Ideologinė mokslo, kultūros ir švietimo komisija” prie LKP CK. Ji informuoja, kad per pastaruosius 7-rius metus Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose lietuvių kalba besimokinančių mokinių skaičius sumažėjo 1.9 proc., o rusų kalba padidėjo 2.4 proc. Rusų kalbos pamokos iki mokyklinės lietuviškos įstaigos nuo 5 metų buvo įvestos “visiškai neatsiklausus tėvų nuomonės bei pageidavimų” ir ignoruojant specialistų nuomonę dėl “ankstyvosios dvikalbystės žalos vaiko psichikos ir gimtosios kalbos formavimuisi”. Be to, rusų kalbos ir literatūros mokytojams nerusiškose mokyklose nuo 1983 m. mokama 15 proc. priedas, kuris nemokamas lietuvių kalbos ir literatūros mokytojams nelietuviškose mokyklose. (*Visa tai ir šiandien tebėra nepakeista. Red.*)

ELTA

Atsiųsta paminėti

Anatolijus Kairys, **Viena širdis**. Premijuotas romanas. Viršelį piešė T. Leipus. Išleido JAV LB Švietimo Taryba, 1988. 192 psl. Kaina 7 dol. Gaunama “Drauge” ir pas knygų platintojus.

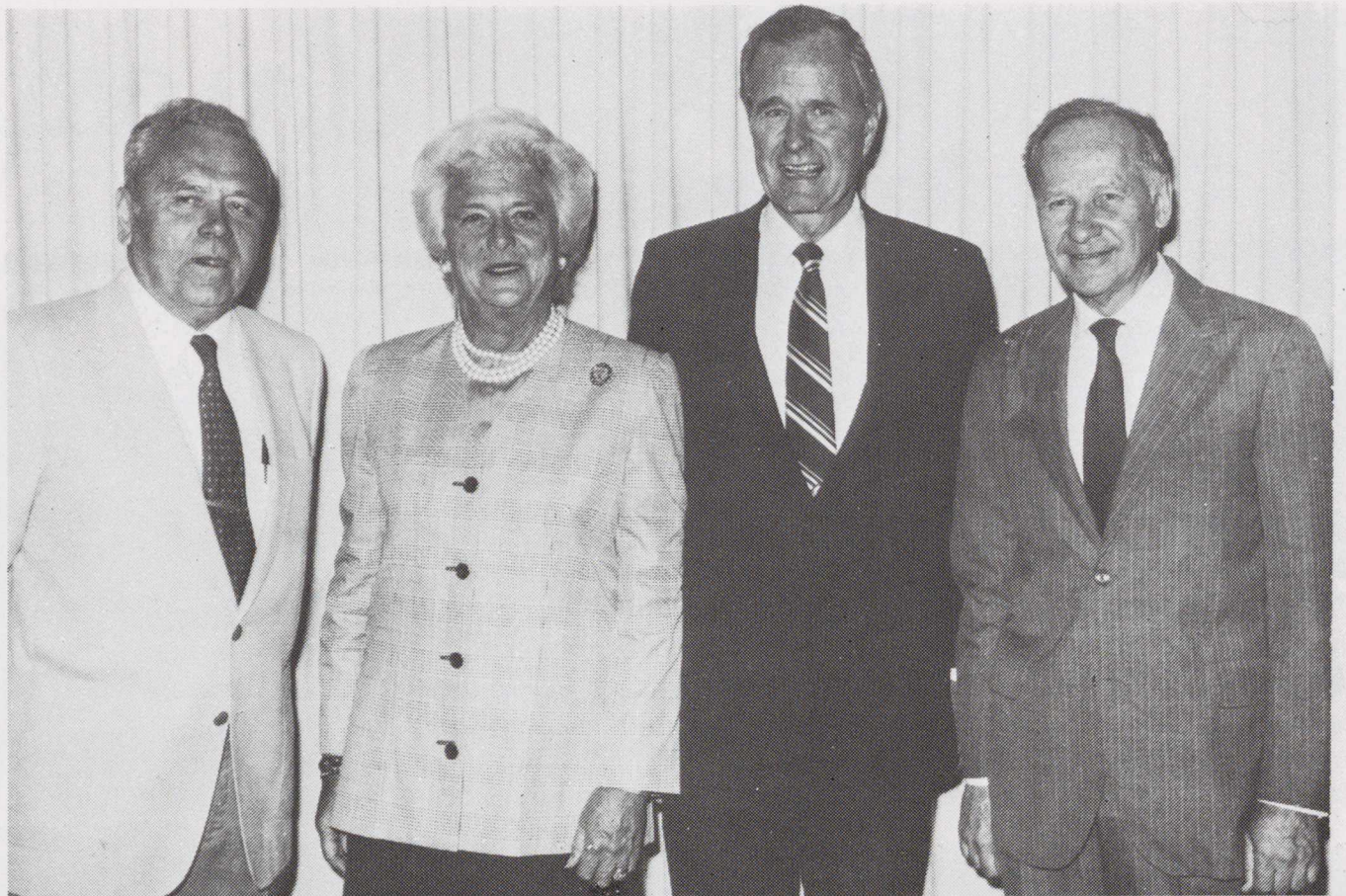
Dr. Kęstučio Girniaus mokslinė studija “**Partizanų kovos Lietuvoje**”. Išleido J Laisvę Fondas, Čikagoje, 422 pusl., gausiai iliustruota. Kaina 10 dol., persiuntimas 1.50 dol.

Užsakymus siųsti A. Pargauskui, 8908 Butterfield Ln., Orland Park, IL 60462.

Alės Rūtos “**Margu rašto keliu**”. Apysaka biografiniais atspindžiais. “Darbininko” premiją laimėjusi knyga. Įdomiai aprašomas poeto Bernardo Brazdžionio gyvenimas nuo pat gimimo dienos. Tai su autorės vaizduote ir tikrove supinti poeto gyvenimo įvykiai. Daug citatų iš B. B. poezijos. 281 psl. Spausdino tėvų Pranciškonų spaustuvė, Brooklyne. Viršelio ir aplanko piešinys ir tituliniai užrašai Edmundo Arbo. Kaina 10 dol.

Visos knygos gaunamos “Lietuvių Dienų” redakcijoje, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029; tel.: (213) 664—2919.

Užsakant paštu pridėti 1 dol. persiuntimo išlaidoms.

Viceprezidentas George Bush su ponia rugsėjo 13 dieną, Hyatt Regency viešbutyje, Čikagoje, susitiko su lietuviais paskirtais vadovauti jo rinkiminei akcijai į prezidentus. Iš k.: inžinierius Anatolijus Milunas, Illinois valstijos Tautinių Grupių Respublikonų Tarybos pirmininkas, iš dešinės — pulk. Kazimieras Oksas, Amerikos Lietuvių Respublikonų Tautinės Federacijos pirmininkas.

Vice president George Bush and Mrs. B. Bush with Lithuanians assigned to Presidential Election Board; Anatolijus Milunas (left) and col. Kazimieras Oksas.

Iš Persitvarkymo Sąjūdžio Kronikos

Sovietijos vadui, o dabar jau ir prezidentui Gorbačioviui paskelbus “glasnost” (atvirumą) ir “perestroiką” (persitvarkymą), “nauji vėjai” kilo, ne tik pačioje Rusijoje, bet ir Sovietų Rusijos pavergtose šalyse. Neatsiliko nuo jų nė Pabaltijo valstybės — Estija, Latvija bei Lietuva, nors Lietuva, kaip atrodo, tuo “persitvarkymu” dar santūriausiai iš visų trijų naudojasi.

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis įsisteigęs š. m. birželio 3 d., po iniciatorių grupės, vėliau rėmėjų grupės sudarymų susitikimo su kompartijos CK sekretoriu Šepečiu, birželio 21 d. surengė viešą demonstraciją, kurioje dalyvavo daugiau kaip 500 žmonių, kalbėjo 10 asmenų ir buvo “pareikštas protestas prieš Trakų materialinės istorijos naikinimą, bei Lietuvoje vykdomų viešumų slopinimą”.

Birželio 24 d. Vilniuje, Gedimino aikštėje, vyko sąjūdžio organizuotas XIX partijos konferencijos Maskvoje delegatų susitikimas su visuomene. Dalyvavo 20 tūkstančių žmonių.

Liepos 9 d. Vingio parke masinis susitikimas su iš konferencijos grįžusiais delegatais. Dalyvavo 90-100 tūkstančių žmonių.

Rugpjūčio 23 d. įvyko gėdingo fakto, Hitlerio-Stalino vyriausybių (Ribbentropo-Molotovo) pasirašyto dokumento, pagal kurį Pabaltijo respublikos įjungiamos į TSRS interesų sferą.

Vėl šimtatūkstantinės (250.000) žmonių minios, plėvesuoja Lietuvos trispalvės vėliavos, giedamas Lietuvos himnas, spaudoje vadinamas

“tautine giesme”

Kas savaitę išleidžiamas Sąjūdžio biuletenis. Savo ženklu Sąjūdis pasirenka Gedimino stulpus.

“Sąjūdžio žinių” 32-ame numeryje spausdinamas rašinys “Tautos vėliava — į mokyklą”, kuriame tarp kitko rašoma: “Virš mūsų Tėvynės istoriniame šuolyje suspindo Sidabrinis Vytis; iš samanotos lietuvių valstiečio bakužės, iš senelės motinos raudų perpintų tautinių juostų gimė mūsų šventa vėliava; didžiojo Gedimino didybė išiveržė į mūsų sąmonę neišblėstančios Žalgirio pergalės ženklais.

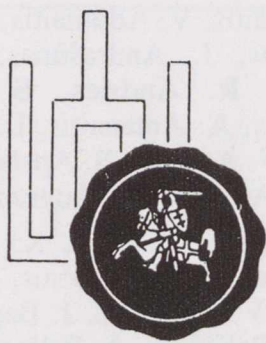
“Lietuva keliai naujam gyvenimui. Mūsų šaliai vėl reikia daug... (ugdant specialistą, patriotą žmogų...) “Vienu pirmųjų žingsnių ta kryptimi turėtų būti mūsų tautinės vėliavos ir kitų tautinių bei valstybinių simbolių gražinimas į Lietuvos mokyklas”.

Nuo rugsėjo 10 d. vietoje “Sąjūdžio žinių” išleidžiamas jau spaustuvėje spausdinamas “Atgimimas” — Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio informacinis biuletenis, kuriame tarp kitų rašinių (koks Lietuvai jos persitvarkymo išpūdis, svarbiausi išpūdzio žodžiai: dora, protas, dvasia) plačiai pagarsėjęs protesto mitingas, įvykęs rugp. 23 d. prieš Vokietijos ir Tarybų Sąjungos nepuolimo sutarties pakta (kuriame Lietuva atitenka Sovietų Sąjungai).

Biuletenis 16 psl. (paprastai buvo 8 psl.); tiražas 30,000 egz.; redaguoja kolegija; redaktorius Romualdas Ozolas.

66 LIETUVIŲ MENO METAI

(paroda Lietuvių Kultūros muziejuje)

*Balzeko Lietuvių Muziejaus
Čikagoje ženklas.*

*The Emblem of Balzekas'
Museum of Lithuanian
Culture in Chicago*

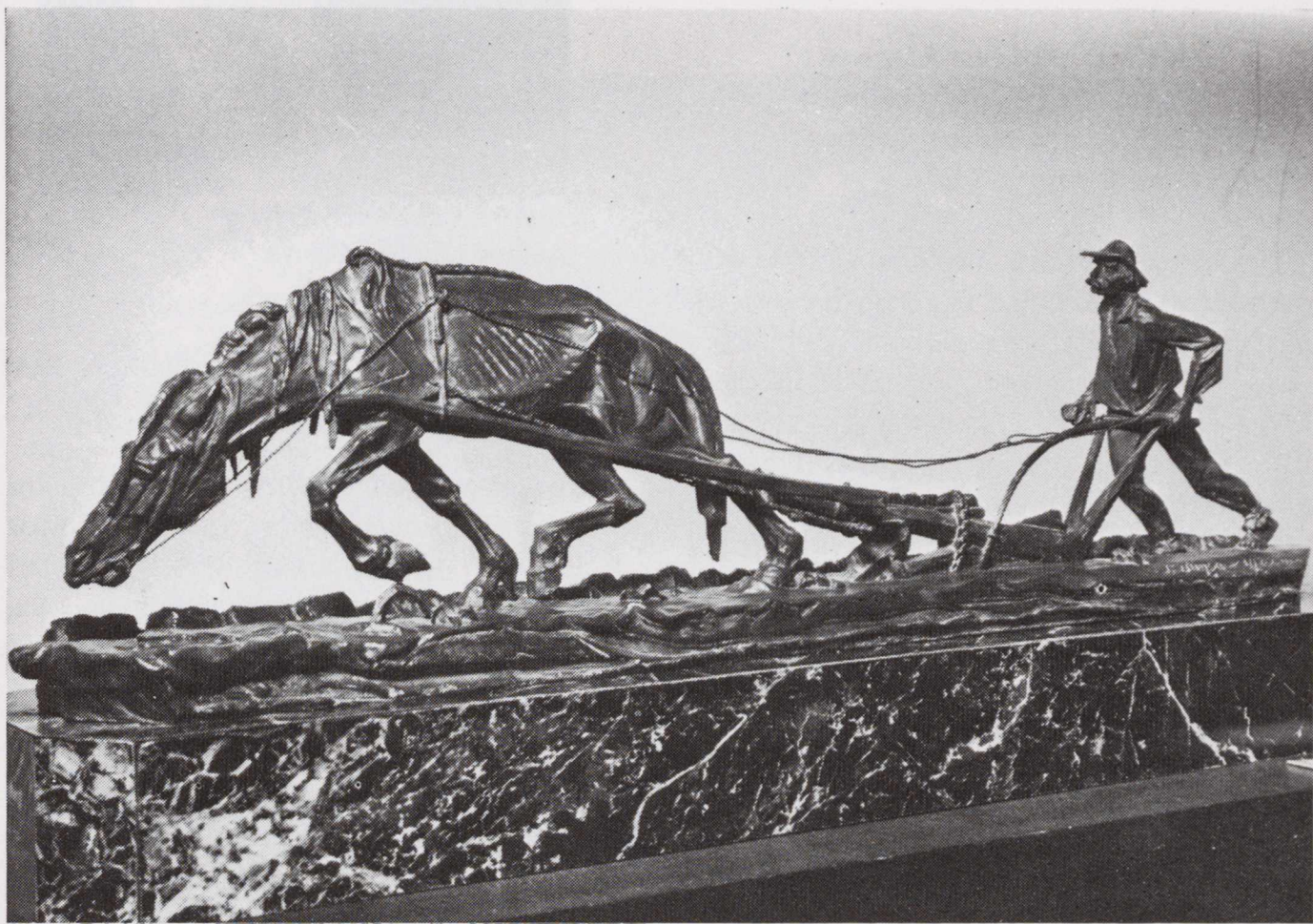
Spalio 14 d. Balzeko lietuvių kultūros muziejus atidarė pirmą tokios rūšies meno parodą, kuri truks iki lapkričio 12 d.

“66 metai lietuvių meno” supažindins su 43 lietuvių dailininkų kūriniais, lietuviško muziejaus surinktais per savo 23 veikimo metus. Valentinas Ramonis suplanavo parodą paminėti 75 m. sukaktį nuo Mikalojaus Čiurlionio kūrinų pirmosios parodos Vilniuje, o taipgi paminėti 65 m. sukaktį nuo pirmosios meno klasės, pravestos naujai pastatytoje Kauno Meno Mokykloje.

Čiurlionio parodą 1913 m. spalio mėn. suorganizavo Lietuvių Dailės Draugija, kurios narių tarpe buvo skulptorius Petras Rimša ir tapytojas Adomas Varnas. Jų darbai išstatyti kartu su kitais šioje lietuviško muziejaus parodoje. Petras Rimša, miręs 1961 m., buvo pasaulinio garso skulptorius ir daugel lietuviškų monetų bei medalių kūrėjas. Adomas Varnas, mirė Chicagoje 1979 m. sulaukęs brandaus 100 metų amžiaus, buvo vienas pirmaujančių tapytojų, ir jis suprojektavo vieną iš pirmųjų Nepriklausomos Lietuvos vėliavų ir daugel pašto ženklų bei popierinių pinigų (banknotų).

Kauno Meno Mokykla (pirmoji meno mokykla Nepriklausomoje Lietuvoje) buvo įkurta 1922 m. ir oficialiai atidaryta 1924 m. Tačiau pirmoji meno pamoka, pravesta naujoje mokykloje, buvo 1923 m. lapkričio mėn., prieš 65 metus. Dvejetas pirmųjų mokytojų toje mokykloje buvo jau anksčiau minėtas Adomas Varnas ir Vytautas Jonynas (kurio darbas taip pat išstatas šioje parodoje).

Seniausias eksponatas šioje parodoje yra Petro Rimšos bronzos skulptūra “Artojas”, sukurta Lietuvoje 1922 m. Šioji skulptūra vaizduoja lietuvi ūkininką, ariantį dirvą. Šis išnykęs kūrinys gautas (paskolintas) iš Boston Museum of Fine Arts. Ją Bostonas išgijo 1937 m., kai Rimša viešėjo J.A.V. ir rengė čia savo darbų parodas. Sekantis seniausias išstatytas darbas yra Toliaus Plokščio anglies portretas, sukurtas 1920 m. pabaigoje ar 1930 m. pradžioje Kauno Meno Mokykloje. T. Plokštis buvo mokyklos studentu ir jo škicas turi oficialų mokyklos antspaudą.

Petro Rimšos bronzos skulptūra “Artojas”.

“The Ploughman”. Bronze sculpture by Petras Rimša.

Šioje parodoje išstatyti 63 darbai, atstovaujantys beveik kiekvieną techniką, menišką stilių ir temos klausimą, nuo Petro Rimšos realizmo, Adomo Varno ir Mykolo Šileikio vėlyvo impresionizmo, Antano Vaikšnorio “Art Deco”, Broniaus Murino ir Jadvygos Paukštienės ekspresionizmo, Jadvygos Nalivaikienės primitivizmo, Zitos Sodeikienės surrealizmo ir visus kitus paskutiniųjų 66 metų izmus.

Parodoje bus išstatyta daugelis meno darbų, kurių mūsų publika visai nėra mačiusi ar, jeigu ir matė, tai prieš 20, 30, 40 ar net 50 metų. Kiti visai nebuvo rodyti jokioje viešojoje vietoje. Kai kurie, kaip sakysim Adomo Varno ir Liudo Vilimo tapyti Antano Vanagaičio, Balio Srugos ir Stasio Pilkos portretai, Petro Rimšos reljefai, Vytauto Jonyno šventas Kazimieras, Jadvygos Paukštienės 1946-47 m. piešiniai, Jadvygos Nalivaikienės, išymiausios liaudies menininkės darbas, ir kiti buvo kadaise išigyti privačių kolekcionierių ir tik po daugelio metų padovanoti Lietuvių Kultūros Muziejui. Tai ši kartą bus geriausia proga šiuos retus darbus pamatyti.

Parodoje išstatyti šių gyvų (ar jau mirusių) menininkų darbai: Petras Aleksa, Nijolė Banienė, Ona Baužienė, Eugenijus Budrys, Antanas Skupas (Cooper), Jokūbas Dagys, Juozas

Domeika, Pranas Gailius, Elena Gaputytė, Algirdas Grigaitis, Vytautas K. Jonynas, Vytautas Kasiulis, Algimantas Kezys, Raimundas Lapšys, Antanas Lipskis, Eleonora Marčiulionienė, Janina Marks, P. J. Mažaika, Sesuo Mercedes, Irena Mitkutė, Ramojus Mozoliauskas, Bronius Murinas, Jadvyga Nalivaikienė, Jadvyga Paukštienė, Juozas Pautienius, Antanas Petrikonis, Toliūs Plokštis, Vaclovas Ratas, Petras Rimša, Mykolas Šileikis, Irena Šimkus, Zita Sodeikienė, Magdalena B. Stankūnienė, Jonas Tričys, Antanas Vaikšnoras, Vladas Vaitiekūnas, Adolfas Valeška, Telesforas Valius, Adomas Varnas, Vladas Vijeikis, Liudas Vilimas, Edvardas Walaitis, Kazimieras Žoromskis.

Atsiųsta paminėti

Vytės Nemunėlio “Meškiukas Rudnosiukas”, muzikalinis vaidinimas vaikams. 44 pusl. Muzika Giedrės Gudauskienės. V. Stančikaitės iliustracijos. Išleido G. Gudauskienė, Los Angeles, CA. Leidinys labai pravartus mokykloms, jaunimo organizacijoms. Kaina 8 dol.

PABAIGTUVIŲ VAINIKAS

autoriui Broniui Kvikliui

Bronius Kviklys — "Kaišiadorių Vyskupija", Lietuvos Bažnyčios — 6, Amerikos Lietuvių Bibliotekos leidykla, 3001 W. 59th — St., Chicago, IL 60629. Dailininkas ir techninis redaktorius — Petras Aleksa. Spaudė M. Morkūno spaustuvė.

"Ši veikalą skiriame Lietuvos dvasininkams bei tikintiesiems, nuėjusiems ir tebeinančioms Kristaus Golgotos kelią."

Tokia gražiai išleisto, drobinu viršeliu, 600 puslapių, veikalo dedikacija. Darbštus autorius ir sumanūs leidėjai užbaigia vieną milžiniškų išeivijos darbų-septynių knygų seriją apie Lietuvos bažnyčias, koplyčias, varpines, kapines ir apie eilę metų gyvus žmones-tikinčiuosius. Tik atšventėm 600 m. Lietuvos krikščionybės sukaktį; į šias knygas ir sutalpinti visi tie amžiai. Sutalpinta religinės ir tautinės lietuvių aspiracijos, kovos ir kančios su aplinkiniais priešais; parodyta nuotraukos bažnyčių, dar tebeegzistuojančių ir jau sunaikintų.

Sveikiname autorių ir jo talkininkus! Per trumpą laikotarpį (1980-1988) — šešių Lietuvos vyskupijų vaizdai, septynios knygos (Vilniaus — 2).

Kiekvieną tų knygų teko recenzuoti, taigi, atidžiai perskaityti ir pakartotinai pervartyti. Buvau nustebinta ir sužavėta. Jei anų tomų kokia klaidelė, tai šiame — 125 puslapių "priedu" patikslinta, pataisyta ir papildyta. Tai rodo autoriaus ir leidėjų bei spaustuvės rūpestingumą.

"Kaišiadorių Vyskupijos" tomą į rankas imame ypač su smalsumu ir pagarba, nes iš tos srities kilęs ir naujasis Lietuvos kardinolas, Jo Eminencija Vincentas Sladkevičius. Jis buvo vysk. Teofiliaus Matulionio slapčia konsekruotas vyskupu, ilgai išbuvęs tremty, neleidžiant jam eiti vyskupo pareigų, bet galiausiai tapęs Kaišiadorių vyskupijos ganytoju. Apie kardinolą — Vincentą Sladkevičių — šioje knygoje nėra platesnių žinių, bet mums įdomu arčiau pažinti ir tą kraštą, kuris jį pagimdė ir išaugino.

Lenkams atplėšus nuo Lietuvos Vilnių, tik dalis Vilnijos bažnyčių liko Lietuvos pusėje. Priskyrus prie jų dalį iš Kauno metropolijos, susidarė apie 70-ties bažnyčių Kaišiadorių vyskupija. Tos srities dvasiškiai ir tikintieji buvo engiami lenkų, vėliau — okupantų rusų ir vokiečių; apie 50% visos dvasiškijos buvo žiauriai paliesta.

Pirmasis Kaišiadorių vyskupas — Juozas Kukta (1926-42 m.); tai lyg tėvas varguoliams ir didis patriotas, griežtas lenkų užmačioms, kitiems lietuvių spaudėjams. Jis turėjo sudaręs stiprių asmenybių vyskupijos Kurią; jos nariais

Autorius Bronius Kviklys
Author Bronius Kviklys

yra buvę ir žinomi išeivijos dvasiškiai, kaip kun. dr. Pr. Gaida, "Tėviškės Žiburių" redaktorius, prel. dr. Ignas Urbonas ir kiti.

Knygoj aprašoma ir nuotraukomis parodoma bažnyčių geografinė, istorinė padėtis ir jų būklė šimtmečių neganduose. Meninė bei architektūrinė bažnyčių struktūra ir apdaila, religiniai meno paminklai, išsamiai ir autentiškai aprašyta dr. Jurgio Gimbuto.

Ypač gerai atvaizduota lietuvių kova, dėl tautiškai religinių idėjų su kaimynais lenkais; nelaimei, daugelis senųjų kunigų buvo aplenkę ir nenorėjo suprasti lietuvių, norinčio melstis sava kalba. Nepriklausomos Lietuvos dvasininkai tą problemą kiek išlygino; tačiau, užgriuvo karas, okupacijos ir kiti, dar baisesni, vargai.

Bažnyčių aprašai ypač geri — Merkinės, Varėnos (po maro XVIII-a. išlikęs vienas gyvas žmogus-paštininkas; šiais laikais sudeginta bažnyčia ir neatstatyta...), Kernavės, Kiauklių, Zibalų, Vytautavos, Žaslių parapijų. Jaudina nužudytų ir kalintų dvasininkų gyvenimo kelias... Jaudina parapijiečių gilus tikėjimas ir ištikimybė bažnyčiai... Nuotraukos geros, kai kurios net meniškos. Šiose knygos Lietuvos bažnyčių vaizdas išliks, nors ten jos dar vis naikinamos ir niokojamos... Ir mūsų vaikystė, jaunystė gimtinės bažnyčių prieglobsty, ir mūsų tėvų bei senelių kapinių vaizdas išliks... Vartome šias knygas ir viską prisimename. O svarbiausia, kad mūsų kultūros istorijai šiose knygose išliks vaizdas visų bažnyčių, naikinamų ir nesunaikintų — per lietuvių stiprią valią ir gilų tikėjimą.

O visiems Lietuvos dvasininkams tiktų vieno jų apibūdinimas; tai Žaslių klebonui — kun. dekanui Matui Cijūnaičiui kapinėse ant jo paminklo užrašas: "Daug meldėsi ir dirbo, daug vargo ir kentėjo". — Dėkingi Žaslių parapijiečiai.

Mes gi dėkingi "Lietuvos Bažnyčių" autoriui Broniui Kvikliui, kad jis parodė krikščionišką, giliai tikinčią savo ateitimi, kovojančią Lietuvą. Parodė, kad neužmirštume... Ir kad "iš praeities semtumės stirpybės".

Alė Rūta

"Lietuvių Dienų" žurnalo loterijai prisiuntė:

J. Adomaitis, V. Adomaitis, Rev. V. Aleksonis, A. Alkas, J. Andrašūnas, F. Andrews, R. Adrews, R. Andries, B. Andriukaitis, A. Andriušis, A. Antanaitis, L. Antanėlis, M. Antonitis, V. Apeikis, B. Apshaga, P. Aras, E. Arbas, S. Augaitis, S. Augonis, K. Aukštkalnis.

J. Babilius, J. Babrys, K. Backauskas, Fr. J. Bacevičius, J. Bacevičius, V. Bacevičius, S. Backus, V. Bachtelle, J. Bagdžius, E. Balceris, Rev. V. Balčiūnas, A. Balčytis, prel. J. Balkūnas, A. Balsis, U. Baltrėnas, J. Baltrusiūnas, K. Bandzevičius, M. Banionis, P. Banys, E. Baranauskas, M. Barauskas, R. Barauskas, V. Barkus, K. Bartašius, J. Baskauskas, J. Baužys, V. Beliajus, P. Bernota, prel. J. Bertašius, V. Beržinskas, K. Bileris, J. Bironas, M. Blynas, J. Boley, M. Bonatienė, S. Brazauskas, B. Brazdžionis, V. Brewin, J. J. Briedis, vysk. V. Brizgys, V. Browne, R. Bureika, V. Butkys, R. Bužėnas.

V. Čekanauskas, V. Čėčėta, A. Cepulis, J. Černius, A. Cizauskas, V. Cizauskas, B. Cizikas, L. Cleveland, Crown Escrow Corp., kun. V. Cukuras, M. Čyvas.

A. Dabšys, J. Danunas-Denis, P. Dargis, V. Dargis, V. Datis, J. Daugėla, K. Daugėla, A. Daukantas, K. Devenis, D. Domkus, P. Dovalgo, P. Dovydaitis, R. Dovydaitis, V. Dovydaitis, kun. A. Dranginis, D. Dūda, W. Dudor, V. Dzigas.

R. Eckberg.

Fitzmaurice Motor Sales, V. Fledžinskas, S. Foley, Franciscan Fathers.

N. Mazalaitė-Gabienė, P. Gailiūnas, A. Galdikas, B. Galinis, P. Gasparonis, V. Gavelis, V. Gerulaitis, J. Giedraitis, M. Gliudys, I. Goddard, G. Gobis, V. Grabauskas, K. Graudienė, J. Gričius, K. Grigaitis, Z. Griganavičius, A. Grikavičiūtė, T. Grikinas, P. Gruodis, Z. Grybinas, G. Gudauskas, A. Guest, J. Gumbelevičius, I. Gurčinas, A. Gustaitis, P. Gyls.

S. Jankauskas, J. Jasinski, I. Jasys, A. Jocas, B. A. Jocas, P. Jonikas, A. Jonynas, K. Juknelis, V. Juodvalkis, C. Jurevičius, P. Jurgėla, J. Jusionis.

O. Karalius, P. Karosas, B. Kasakaitis, B. Kaslas, G. Kaulius, G. Kaunas, J. Kazakevičius, A. Kazickas, G. Kazlauskas, A. Keblys, P. Keršis, M. Kevalaitis, R. Kildišas, E. Kilikauskas, Fr. M. Kirkilas, A. Kiškis, J. Klivecka, V. Klova, J. Knuipys, V. Koklys, B. Kondratas, A. Kontvis, kun. R. Krasauskas, J. Kregždė, L. Kriaučeliūnas, J. Kriaučiūnas, K. Kuchinskienė, prel. J. Kučingis, T. Kudžma, C. Kulas, H. Kulber, A. Kuolas, A. Kvečas.

A. Landsbergis, B. Latoza, A. Laucis, C. Laucius, J. Laučka, A. Laurinaitis, M. Lembergas, G. Levinskas, V. Liauckus, K. Lietuvninkas, E. Likander, C. Lileikis, A. Liseckas, S. Liseckas, Lithuanian Catholic Press Society, Lithuanian Community Association of Toronto, Lithuanian Legation, LITUANUS, V. Lopatauskas, G. Verbicaite-Lucarelli, A. Lukas, J. Lukas.

(Sąrašo tęsinys sekančiame numeryje)

Visiems, prisiuntusiems loterijai, tuo pačiu parėmusiems "Lietuvių Dienas", nuoširdžiai dėkojame.

L. D. Redakcija ir administracija

LIETUVIŲ DIENOS, 1988, SPALIS

ENGLISH SECTION

GENES, OR OPPORTUNITY The Making of Olympic-Material Swimmers

Just before the U.S. Olympic Trials in swimming this summer, LD was informed that a Lithuanian had qualified for the 100-yard butterfly event with a time of 1:46:09. The swimmer's name is Tom Lileikis, from Hawaii, and he owns the current US record for the 200 m butterfly. He tried out for the 88 US Olympic team, but did not get selected for the international championship meet. But then only two swimmers per event are selected to represent a country, and probably the top 60% of "qualified" swimmers are in the United States. Tom says: "Top swimmers from foreign countries go to college in the U.S. to swim."

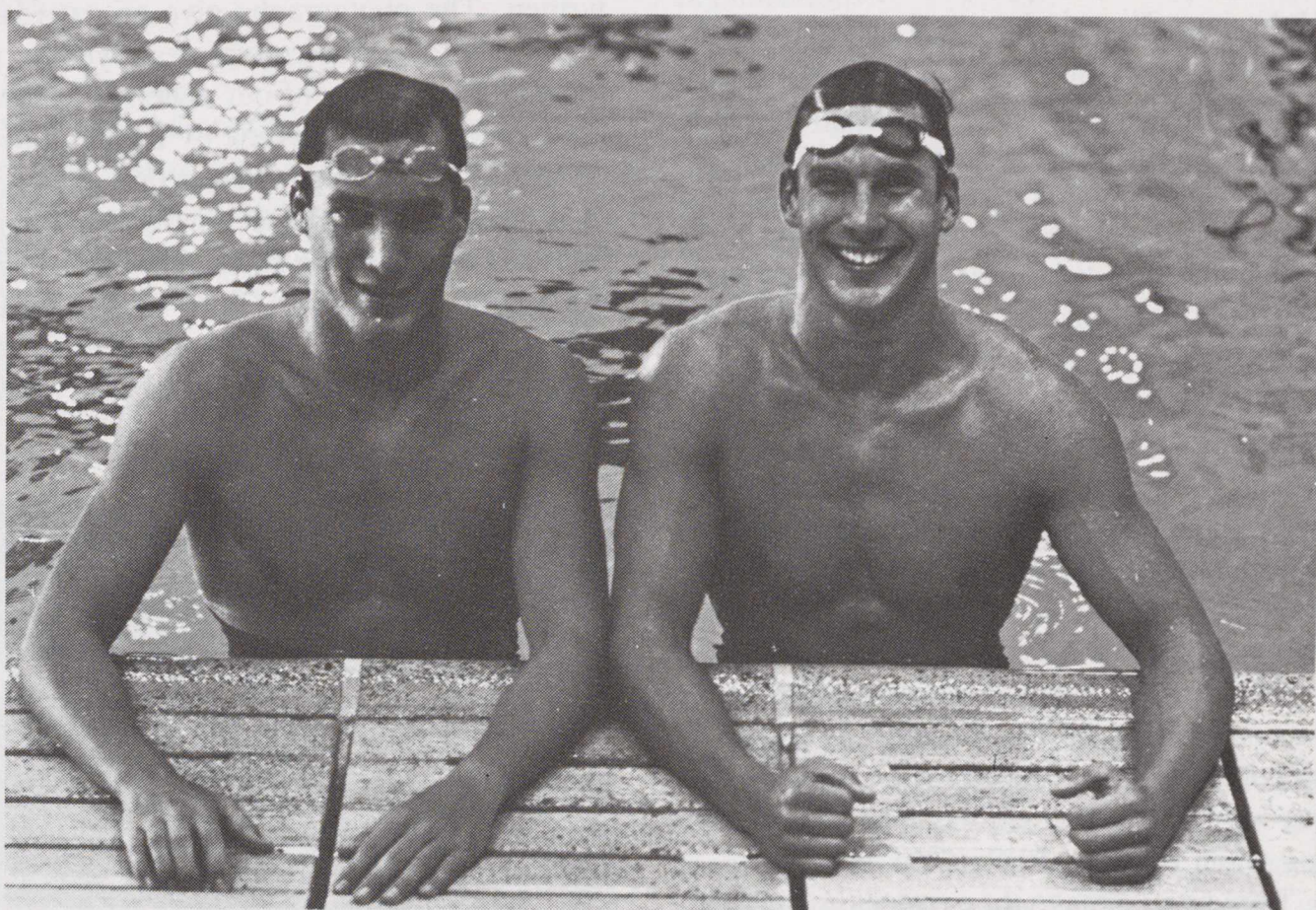
Tom is not the only star swimmer in the family — he has an older brother, Joe, who deserves kudos in his own right. In fact, in 1983, both brothers represented the University of Hawaii — Tom in his first year of studies, Joe in his third — at the NCAA (National Collegiate Athletics Association) championships and achieved the University of Hawaii's highest placing for the school in NCAA history. Both were recognized by the NCAA as "All American." (See the May 1983 issue of LD for a previous article about the brothers.)

In 1986, Joe won first place in the Waikiki Roughwater Swim (that's 2.4 miles of ocean swimming), served as the captain of the University of Hawaii swim team, and together, Joe and Tom, defended their Western Athletic Conference championship — one for freestyle, the other for butterfly specialties, although Tom swam the relays as well. The list of accomplishments and awards for both brothers goes on and on.

How does it happen that one family produces two outstanding athletes in the same field?

The initial thought which comes to mind is the popular adage about producing successful actors and actresses — some innate talent and a lot of nurturing by determined parents. In the Lileikis case, it seems to have been less planned and more propitious.

"Living in California, we wanted the kids to be pool-safe," says non-swimmer dad, Charles Lileikis. "Everyone around us had pools. So we took the boys to the local Y for lessons." Shortly thereafter they moved to Woodland Hills (a valley suburb in Los

The Lileikis brothers, Tom (left) and Joe
Plaukikai broliai Lileikiai: Tomas (kairėje) ir Juozas.

Angeles) and the boys were sent to a parochial school, St. Bernadines. This school, coincidentally, participated in a grade school swimming competition with 6 or 7 other parochial schools in Los Angeles, and the boys were obviously attracted to it, already skilled in the sport. Tom set a record for the 200-yard freestyle when he was ten years old. Charles Lileikis claims it was these opportunities combined with incentives which propelled his kids to excellence.

There is a tendency for children to be initially attracted to sports as fun and games, and lose interest when the fun begins to feel like work, as in practice. Charles Lileikis anticipated this and laid out some conditions for their participation. "We told them we'd support them all the way — rides to practice, club swimming and purchases, lessons — if they would commit themselves to finishing out the season, not quit mid-way." They did. Thus, they learned commitment and discipline.

Incentives seemed a natural aspect in swimming. Charles Lileikis recalls that when the youngest (Tom) was in pre-kindergarten, the school offered to take the child to the swimming pool everyday for only \$4-5 extra. And then, when there, another incentive cropped up:

If Tom could swim across the pool, he could join the pool's swimming club and get official swimming trunks. Of course, he managed this feat in no time at all.

High school swimming offered additional incentives: (1) Swimming team members were invited to be members of national swim clubs. Famous alumni frequently came and cheered on younger club members and provided a positive role model for them. (2) College scholarships were offered outstanding swimmers on their individual merit, not ability to blend into a team. Tom was recruited by USC and UCLA, but chose the University of Hawaii where his brother was and where water sports were abundant.

Charles Lileikis pointed out a final benefit of swimming over other sports in developing character: Because swimming does not have a professional league, young swimmers are not inclined to fantasize hopelessly about all the fame and fortune they would reap from the activity, and avoided being shattered by not getting selected into a professional team. All the benefits of discipline and commitment to excellence are automatically transferred to their future career goals.

A CENTURY OF AMBIVALENCE

It has become the fashion, recently for "enlightened" nations, such as ours, to endeavor to remedy the wrongs that the Third Reich and World War II imposed upon the civilized world.

Not the least of these wrongs is the murder of a large number of Jews by the Nazis and their sympathizers, appropriately labeled as the Holocaust. Though the actual number of Jews exterminated in this fashion varies, it remains, by any account, horrendously large. The Holocaust has become a fact of history as accepted as the bombings of Hiroshima and Nagasaki. And so has its proximate cause, the policy of genocide initiated by the Third Reich.

Many of the Nazi criminals responsible for the Holocaust have escaped prosecution and retribution, and if it were not for the time factor, I am sure that they would have been found and tried eventually. Unfortunately, we are running out of time, and many who might still be alive today will have only their Maker to face tomorrow.

Normally, this circumstance, natural as it is, would be of minimal concern to me, since I do harbor a certain belief in just desserts being dolled out in the Hereafter. However, I am becoming somewhat concerned about the new tack being taken by anti-anti-Semites.

They have come to the conclusion, and justly so, that the Nazis and the German nation alone could not have implemented the extermination of so many Jews by themselves. They **must** have been aided in this horror by other nations and other individuals.

Therefore, we have experienced a renewed wave of collateral recriminations against other nationalities. And, to my dismay, this collateral witch-hunt seeks to impose a national guilt on other nations of the same degree as that which Germany has accepted to impose on itself.

Under normal circumstances, these expanding investigations would be subject to some factual standard of proof, and one would have no reason to fear the imposition of guilt by an accusation alone.

However, we are not dealing here with normal circumstances, but with a crime whose existence and horrible extent no one dares deny.

As a result, this has placed the accusers in a position wherein the simple act of accusation reverses the accepted standards of proof and requires that the accused prove his innocence. And, regrettably, these accusations are frequently and casually bandied about these days.

A case in point: *A Century of Ambivalence* by Zvi Gitelman (Copyright 1988 by the YIVO Institute for Jewish Research), a coffee-table volume of some 300 pages of photographs and text purporting to be an "accomplished popular history of the Jews of Russia during the past century. . . Thoughtful, clear, and well-

Margis Matulionis

written. The photographs give an extremely vivid sense of a rich culture destroyed by the totalitarian dictators of our century." (Cover jacket quote from a review by Irving Howe.)

I will limit my comments, in this review, to those sections dealing specifically with allegations against Lithuania and Lithuanians during the Second World War, since they doubtless will be indicative of the general tenor of the book and will be of more than a passing interest for our readers.

Therefore, despite misgivings about the Bolsheviks' militant atheism, their persecution of Zionism and nationalization of property, many Jews welcomed the Red Army as a liberator. One resident of eastern Poland remembered that when the Red Army entered, 'There was a holiday atmosphere. Things changed overnight. . . The Germans would not come in, and that was the most important thing.' On the other hand, Poles and Balts saw the Red Army as an invader, a menace to their hard-won independence, wrestled only two decades earlier from the ruins of the Russian Empire. Therefore when the Germans drove the Soviets out in June-July 1941, non-Jews greeted the Germans as liberators and attacked the Jews as traitors to the national cause because the Jews had collaborated

May Day, 1940, in Gluboka, Lithuania. Members of tailor's cooperative. The banners celebrate the Soviet Union and Stalin. One of them reads: "Hail to our beloved teacher and friend, the leader of nations, Comrade Stalin".

Žydų siuvėjų grupė, 1940 m. gegužės mėn., Glubokoje, Lietuvoje (?) su plakatais sveikinančiais draugą Staliną, mylimą mokytoją, draugą, tautų vadą... (Nuotrauka iš Z. Gitelman knygos "A Century of Ambivalence").

On pages 178-79, Zvi Gitelman first analyzes the reasons for the warm reception given by the Jewish community to the invading Russian armies:

"The perceptions and interests of Jews and non-Jews in most of the Soviet-occupied territories diverged, with tragic consequences. Romanian anti-Semitism, spurred by native fascist organizations like the Iron Guard, and the German persecution of Jews in Poland and in the Baltic territories later ceded to the USSR, alerted the Jews to the possible consequences of German rule, though no one could envision all the horrors of the 'final solution.'

with the hated Russians. As soon as the Red Army retreated from Kaunas (Kovno), the interwar capital of Lithuania, anti-Soviet and anti-Semitic Lithuanians began to attack Jews and torture them in public. Three days after the German forces began their attack nearly a thousand Jews were murdered by Lithuanian "partisans" in the suburb of Slabodka, famed for its yeshiva. In the first few days of the German occupation Lithuanian groups murdered between 7,000 and 8,000 Jews."

This excerpt is followed by a photograph, on page 180, with the following caption: "Germans and Lithuanians beating Jews to death on the streets of Kaunas, 1941."

A few comments on this selection.

First, when the Red Army invaded Lithuania in 1940, there was not yet a German presence there. Because of the recent invasion of Poland, it is understandable that the Jewish community of Lithuania might have feared a forthcoming German invasion, and that, therefore, there would have been a feeling of relief upon the arrival of the Soviets. However, as the author points out, "many Jews welcomed the Red Army as the liberator." Since Lithuania, at the time was still independent, the question is: "liberator" from whom?

The only possible answer, under the circumstances, is that the Red Army was a liberator of the Jewish community from the government and people of Lithuania. Flaunting this feeling in the face of a nation that was losing its "hard-won national independence, wrested only two decades earlier from the ruins of the Russian Empire," is hardly an act that would endear the Jewish community to the nation and people of Lithuania.

However, this understatement of the actual Jewish position upon the invasion of Lithuania by the Soviet Union in 1940, is innocuous compared to the allegations that follow in the above excerpt.

Amazingly, the statement that "anti-Soviet and anti-Semitic Lithuanians began to attack Jews and torture them in public" is unsubstantiated by any evidence. There is no reference in the text to any specific source or document to which the sceptical reader could refer. The following two accusations contained on the same page are likewise bereft of any documentation. And what must the Lithuanian reader think of the murky photograph on page 180 that depicts Germans and Lithuanians "beating Jews to death on the streets of Kaunas."

This is outrageous propaganda. It corrupts the world-wide sympathy and compassion that Jews attained for their suffering at the hands of the Nazis during World War II, by using it as an offensive weapon against any country that had the misfortune to be occupied by the German forces during that time.

The syllogism is presented this way:

- A. All Jews were persecuted by the Germans.
- B. The Germans occupied Lithuania.
- C. Therefore, the Lithuanians also persecuted Jews.

Since no one will dispute statements A. and B., the author of this book feels secure that no one will dare dispute the conclusion in C.

This particular argument should have read, in order to be logical, thusly:

- A. All Jews were persecuted by the Germans.
- B. The Germans were also in occupied Lithuania.
- C. Therefore, the Jews in Lithuania were persecuted by the Germans.

LITHUANIANS AND JEWS

Speech by Dr. Aba Gefen, Ambassador of Israel (Ret.) Chairman of the "Association of the Lithuanian Jews in Israel", on the occasion of the inauguration of the Lithuanian Section of the Memorial "Valley of the Destroyed Communities" at Yad-Vashem, Jerusalem on Sunday, 24 April 1988.

Dear Friends,

We have gathered here today to inaugurate the Lithuanian Section of this Memorial, "Valley of the Destroyed Communities", where there are engraved the names of all the Jewish Communities of Lithuania which were the first victims of the German attack on the Soviet Union 47 years ago, and the "Association of the Lithuanian Jews in Israel" considers it as its obligation to remind once more the Jewish as well as the non-Jewish world of the atrocious role of Lithuanians in the destruction of Lithuanian Jewry.

The few remnants of the Lithuanian Jews, whose number before the Second World War was about 160,000, cannot forget and will not forget that on the outbreak of the war the smaller Jewish communities of Lithuania were exterminated exclusively by Lithuanians and

I am appalled at the liberties that Zvi Gitelman has taken in this book. Even the possibility that one of his statements may not be true warrants an extremely serious attempt at corroborating evidence and its presentation. If this corroborating evidence is not to be found, these statements should not be made at all.

Accusing members of a nation and a nation itself of horrendous crimes against the Jews without any apparent basis in fact, is inexcusable, at least in this country.

In fact, this kind of apparently unfounded accusation smacks eerily of the Hitlerian rantings against the Jews in the late 1920's and 1930's.

The lesson to be learned from the horrors of the Holocaust seems to be the avoidance of hate-generating bias against any group of people. Bias, here, means an attitude that is not founded on a factual basis, but is the result of an emotional leaning.

I maintain that Zvi Gitelman is guilty of that very same kind of propaganda against the people of Lithuania.

Either Zvi Gitelman proves that what he states on pages 178, 179, and 180 of his book and elsewhere, when dealing with the Lithuanian people, is true, or he apologizes immediately and in such a fashion that no further damage is done to the character of Lithuanians and their homeland.

the bigger ones — with their active participation. Well known is also the terrible part played by Lithuanians in the liquidation of Jewish ghettos and concentration camps outside Lithuania. Unfortunately, a significant number of the Lithuanian murderers move around freely and even enjoy the support of Lithuanian organizations.

Even the existence of a handful of Lithuanian Righteous, Chassidey Umot Haolam, Gentiles who helped Jews to survive at the risk of their own lives, does not lessen the heavy guilt of Lithuanians — intelligentsia, officials, farmers, workers and artisans; young and old — for their atrocity toward their Jewish neighbours during the Nazi occupation of Lithuania.

LITUANUS EDITORIAL RESPONSE

Dr. Aba Gefen's defamatory statement against the entire Lithuanian nation cannot go unanswered. It would be useless to address ourselves solely to an emotional and malicious anti-Lithuanianism. Instead let us consider more dispassionately some of the facts known to us.

The history of Lithuania during WW-II was a continuing series of occupations: initially the Soviets (1940-1941), followed by Germans (1941-1944), followed by the Soviets again in 1944. Let the record show that both, the Nazis and the Soviets were aggressors and enemies of Lithuania. Lithuanians had effective underground movements resisting the Soviets, the Germans, then the Soviets again.

The persecution of Jews which took place during the German occupation was not the commencement but the grim continuation of a painful history of perfidy, torture, and death. A year before, in June of 1940, starting with the onset of the Soviet occupation, Lithuanians were being arrested, tortured, deported, or massacred. There were Jews who served the Soviets and in so doing participated in criminal acts against the Lithuanian nation. Some Jewish scholars of this period admit that this active role in the Sovietization of the country led to subsequent tragedies. However, in our view, this interpretation gives Lithuanians no basis to blame all the Jews for the atrocities committed. We subscribe to this position in spite of the fact that we know of no Jewish participation in the Lithuanian underground during the first Soviet occupation.

There were individual Lithuanians who participated in the German-driven murder of the Jews. However, at the time, the country was paralyzed by the German occupation. The Lithuanian provisional government of 1941 was severely restricted by the Germans and later dissolved. The German policy of annihilation

of the Jews by no means represented the attitude of the Lithuanian nation, nor the consensus of its people.

After WW-II, without a genuine, free Lithuanian government, there was no way to try or otherwise to assess the accountability of those individuals, who chose to serve either Nazi or Soviet interests and in doing so committed criminal acts against humanity, the Lithuanian nation, Lithuanian Jews included. This situation exists today, in spite of the Soviet propaganda, Soviet "evidence" against certain individuals, or the recent U.S. Office of Special Investigation trials — the latter, cynically, not based on criminal evidence, but rather on immigration statements.

advancing Germans and Soviets. Subsequently in 1940, over 5,000 of these Jews emigrated to China, to an area then occupied by Japan.

In drafting this reply we were strengthened by a statement attributed to Israel's Golda Meir in 1972, in Vienna, Austria. During an international congress of social democrats, a demand was put forth that the Lithuanians be thrown out since they were not representatives of their country. Mrs. Meir stood up and declared that if the Lithuanians were denied admittance, she would leave the conference as well.

It is the saddest of facts that man is capable of the most ineffable acts of inhumanity against his fellow man.

A Jewess Gita Belkindienė (in the center) and her family saved by the Lithuanian farmers in the Alsėdžiai area.

Žydė Gita Belkindienė (viduryje) su savo šeima, Lietuvos ūkininkų išgelbėti (Alsėdžių apylinkėje)
(Photo from "Lithuania's Jews and the Holocaust" by Dr. J. Prunskis)

It is a fact that the Lithuanian nation was inimical to Nazism from the beginning. Lithuania was the first country in Europe to bring the brownshirt gangs of Klaipėda to trial in the mid-1930's and to sentence their leaders, Neumann and Sass, to long prison terms.

During the Nazi occupation of the country, Lithuania refused to form an SS legion, thus becoming the only European nation to do so. German attempts at mobilization were not successful, even though refusal to join the work battalions or army units was punishable by death.

During Lithuania's period of independence not one law was enacted restricting the rights of Jewish citizens.

Lithuania acted very energetically to protect the property rights of Jewish Lithuanians when, in 1938, Germany enacted a measure whereby Jewish owners of industrial firms could be ordered to sell or to liquidate. Lithuania was one among only eight European nations which protested against this measure.

During the German-Soviet-Polish war of 1939, the Lithuanian government allowed Jewish people to enter the country ahead of the

When, in W. B. Yeats' phrase, "mere anarchy (was) loosed upon the world," and "while the wars (were) full of passionate intensity," let us at least begin to show that the best did indeed not "lack all conviction", at least not all of the best. Certainly what was best in the Lithuanians, their humanism in the midst of the war's blood tide, has lacked a voice. The voices that could have spoken were silenced, and continue to be silenced, by the Soviet occupiers of Lithuania whose interests are very well served by the purposeful distortion of history. We also see calculated manipulations of those deeply wounded by the war and of those others who, for whatever reasons of their own, are willing to be a party to the defamation of an honorable and long-suffering nation.

(LITUANUS, Vol. 34, No. 3)

HISTORY OF LITHUANIA by Dr. Joseph B. Končius. A very condensed history of Lithuania. 142 p. \$3.

All these books are available at: "Lithuanian Days" 4364 Sunset Blvd., L. A., CA 90029. Please add \$1 postage.

LITHUANIAN HELSINKI GROUP ISSUES DOCUMENTS ON PRISONERS

The continuing plight of the Lithuanian political prisoners under the Gorbachev regime is the subject of two new documents issued by the revived Lithuanian Helsinki Group. The documents, both dated June 24, were signed by Father Gustavas Gudanaivičius, Mečislovas Jurevičius, and Vytautas Vaičiūnas.

Document No. 38, addressed to the Presidium of the USSR Supreme Soviet, urges the return of the confiscated manuscripts to the author, the imprisoned poet and journalist Gintautas Iešmantas. The KGB has seized about 1,500 of his poems. Between 1986 and 1988 Iešmantas wrote numerous letters to various Soviet officials but his appeals were in vain. "The bureaucratic approach to this problem has a negative effect on the **perestroika** process," the Document says, calling the KGB retention of the manuscripts an "obvious violation of the freedom of creative thought and expression."

In Document No. 39, which is addressed to Mikhail Gorbachev, the SUCP Secretary General is urged to find out why certain Lithuanian "prisoners of conscience" — Fathers Alfonsas Svarinskas and Sigitas Tamkevičius, Balys Gajauskas, Viktoras Petkus, Gintautas Iešmantas, Petras Gražulis — were sentenced and are still in prison. The document calls them the "first champions and expounders of your idea of **perestroika**," since they criticized the most painful sores of our society." But the Lithuanian political prisoners are still being labeled as "agents of Western intelligence, servants of imperialism, traitors of the fatherland," etc. This shows that "**glasnost**" is not enough and that "democratization" is imperative, because certain elements don't like democracy and keep dreaming of the "witch hunts" of the past.

The members of the Lithuanian Helsinki Group express their hope that **perestroika** will finally reach this "almost 'untouchable' sphere, the socialist legal order." They draw Gorbachev's attention to the conditions in the Soviet concentration camps, where political prisoners are kept together with common criminals. The case of Petras Gražulis is particularly emphasized. Document No. 39 charges that the camp administration is trying to silence Gražulis, whose health has deteriorated drastically.

ELTA

THE BALTIC NATIONS

"The Baltic Nations: Estonia, Latvia, Lithuania, Finland, Poland, the Quest for Regional Integration and Political Liberty," written by Dr. Bronis J. Kaslas. 319 pages, hard cover. Was — \$12, now \$9, (postage \$1.00). Mail checks to "Lithuanian Days" 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029.

LITHUANIAN DAYS, 1988, OCTOBER

PHILOSOPHER CHALLENGES SOVIET RULE AND IDEOLOGY

Political Culture and Lithuania

by Arvydas Juozaitis

An essay by a member of the Philosophy Institute of the Lithuanian Academy of Sciences, entitled "Political Culture and Lithuania," is the hottest and most avidly sought political text now circulating in Lithuania. The author, Arvydas Juozaitis is one of the leading members of the newly established Lithuanian Committee for Restructuring.

Philosopher and medal-winning swimmer at the Montreal Olympics, he was allowed to read this essay early in 1988 at a meeting of the Žinija (Knowledge) society. On April 20, 1988, however, he was welcomed by the Lithuanian Artists' Association, where he presented his ideas. Juozaitis' essay is important for several reasons. It convincingly dismantles the official Soviet argument about "bourgeois" and "socialist" Lithuania. It exposes the continuing Soviet rule by force and falsehood. And it firmly links up Lithuania with the traditions of Western democracy and pluralism. The essay appears to usher in a new era in Lithuanian political thought and activity. A summary of the essay follows.

The concept of "political culture" has become widespread after Gorbachev's coming to power. Some of the "old guard" professionals are using it demagogically. Meanwhile, it is obvious that political culture is inseparable from democracy.

"Genuine Political Life Impossible Without Pluralism." Gorbachev has launched a campaign that resembles Peter I's attempts to rationalize the State. But a "genuine political life is impossible without pluralism."

"We are Representatives of the Great European Culture." Changes are taking place at present that are beginning to free us from political lethargy. These changes increasingly remind us of the European cultural traditions. Even for purely practical considerations, we should remember again that we are representatives of this great culture.

The basic elements of the European political culture are: a rational self-consciousness, common sense, and sovereignty. Common sense and natural law are interdependent and impossible without each other. Each European nation that reaches a sufficient maturity for statehood assumes a parliamentary form of government. In a republic, law must rise above the entire society. Every party, every social organization, every government, and every individual must obey the law.

The "Rosy Communist Idyl" — An Impossible Dream. Moreover, this social order must base itself on a basic metaphysical premise: earthly human life will never be liberated from the most serious existential problems, will never acquire the condition of maximal wellbeing, ideal peace, or absolute comfort. That is, it will never reach that rosy communist idyl, with which the mind of mankind was infected by several thinkers-dreamers since the 16th century.

Political culture is not a semantic problem or a thing of fashion. It is a component of the European culture, especially in the 20th century, as demonstrated by the development of international law and its direct linkage with human rights. "Contemporary political life would be impossible without these two poles. Any rationality or common sense would be equally impossible. And even more so — the sovereignty."

"National Independence" — Ultimate Goal. Already in 1889 the ultimate goal of Lithuanian "national awakening" was articulated as the "striving for national independence." The goal was being sought in a "rational" and realistic fashion. The process of the national awakening was crowned when the Council of Lithuania declared to the world in 1918 the will of one more mature nation "to live an independent life."

Goal of Bolshevik Revolution — to Dissolve the National State. According to Marxist terminology, these 35 years that led to the declaration of Lithuania's independence were nothing but the history of the "maturation of bourgeois statehood and of struggles." What we see here right at the outset is "not the traditional European conception of state life." The bolshevik ideologists understood perfectly that they "could not be a force of national consolidation." Not only did they lack any traditions of a national movement, but "consciously avoided it." The bolshevik revolution "had" to happen not in order to strengthen the national state, but, on the contrary, "to dissolve it." Neither did the bolsheviks intend to unite the various social forces in Lithuania, but were content with their condemnation and "unmasking."

Bolsheviks Declare Entire Lithuanian Nation "Reactionary and Nationalist" (1917). In 1917, the bolsheviks virtually declared the entire Lithuanian nation "reactionary and nationalist." This is not surprising if one recalls the statements by the "classics of Marxism." After the revolutions of 1848-1849, Marx and

Engels described the Czechs as a "reactionary nation." Thus, an entire nation is branded "reactionary" only because it does not identify its interests with those of a part of the nation (the proletariat!).

No Lithuanian Sovereignty Possible Under Bolsheviks. Under such circumstances, there could not be any talk of Lithuanian "sovereignty" for the bolsheviks. In the spring of 1920, Vincas Kapsukas (head of the short-lived Lithuanian-Belorussian "republic," established by Moscow. Ed.) wrote: "The Communist Party of Lithuania and Belorussia never raised the slogan of independence." Kapsukas did not even pretend that he was basing his revolutionary activity on the will of the nation as a whole; the supreme rights of the nation were of no concern to him. And this is entirely natural for a Marxist.

Lithuanian SSR (1918) Established on Stalin's Orders. But the Marxists were interested in seizing power in Lithuania. Kapsukas reveals that the orders to form a so-called Lithuanian "workers and peasants government" came from Stalin in December 1918 — the questions of the "proletarian" Lithuanian government were being decided in Moscow. The thus declared "Lithuanian Soviet Socialist Republic" was immediately recognized by the USSR. Two divisions of the Red Army seized Vilnius on January 6, 1919. The chief goal of the time was to promote a "world revolution," which was propagated by Lenin. The question of Lithuanian sovereignty was for the bolsheviks a *terra incognita*. Lithuania was to be unified with Belorussia, in disregard of the specific Lithuanian national and cultural characteristics.

"Soviet Sovereignty" Has Nothing To Do With Reality or Marxism. The 70th anniversary of the restoration of Lithuania's independence (1988) gave Lithuanians direct proof that the "national question is one of the weakest aspects of Marxism" and demonstrated the "spiritual poverty of the ideology." The ruling apparatus, "conscious of the significance and the authority of this date (February 16, 1918. Ed.) among Lithuanians, tried to divert our attention. The concept of the so-called Soviet (socialist) statehood was emphasized as the chief propaganda means. This very fact dooms the entire 'Soviet argumentation,' because the December 16, 1918 'Manifesto' (establishing a 'Lithuanian Soviet republic'. Ed.) has nothing to do with national sovereignty... Meanwhile, suddenly there was a lot of talk about Soviet sovereignty, which has nothing to do with reality or Marxism."

Demand for National Rights Cannot Be Branded as "Nationalism." Moreover, we were exposed to falsifications of the most primitive kind, which were widely disseminated by the network of mass communications. We were literally swamped by all

kinds of second-rate and third-rate 'arguments'... The term 'bourgeois nationalist' was artificially transposed to 1918 and earlier. This was also done to satisfy ideological needs: it was alleged that only imperialists and nationalists could have suppressed proletarian Lithuania. This is factually incorrect, to say the least: the demand for equal rights in the community of nations can by no means be branded as nationalism."

"Stalinist-type" Meetings to Condemn Letters by Reagan and U.S. Congress. It is still much too early for us to talk about "political culture" in contemporary Lithuania. Recently there were the "Stalinist" mass meetings in city squares, where everybody was obligated to "condemn" in unison the letters of greetings by U.S. President Ronald Reagan and Congressmen to the Lithuanian nation. Is it possible to imagine in a civilized country a situation where people condemn something they don't know? The people were not even acquainted with the contents of these letters!

My remarks were conditioned and generated by the most elementary civic anxiety. Anxiety about history that is still being falsified. Anxiety about the vitality of stalinism and the support it gets in government circles. Anxiety about the gathering storms and cataclysms of the future.

Danger of Eruptions of Universal Anger. "We shall inevitably experience eruptions of universal anger if we go on buying social 'peace' at such a heavy price: A state of siege in all cities and raion centers — for what? To restrain a handful of extremists, as the government has tried to persuade us. To restrain emotions?... But in a country without political opposition such phenomena are almost natural: the myth of a 'unified people' is constantly maintained. Unanimous elections and unanimous condemnations are the result..."

The Authorities Still Rely on Physical Force. "We have huge compilations of laws, but it turns out that nobody trusts them, including even the government, as the February (1988) events have so well demonstrated. We rely not on laws but on physical force and administrative threats (and sanctions) alone. If a law is genuine, then it must be a living law, one does not need to agitate for it. Meanwhile, the usual practice is to agitate (even to the point of publishing 'regulations' governing demonstrations), but in reality the authorities concentrate physical force and unleash it on the streets. Is it legitimate action?..

"It Is Impossible to Wait Any Longer." "What shall we do then?... Go on pattering in our miniature gardens and wait... for what?"

"It is impossible to wait any longer, because social helplessness has brought us to the brink of disaster. The menacing ecological situation alone is the direct proof that we shall degenerate and then we shall perish..."

ELTA

Did the Russians win all the Soviet Gold, Silver, and Bronze medals at the Seoul Olympics?

During the Olympic games in Seoul, Korea, we all were glued to the television, cheering the USA teams, individual winners, toasting with champagne the gold and silver, even bronze medalists.

But most of us, Lithuanians, were saddened by the fact that Lithuanians who participated in the Olympic games were referred to as the **Soviets**.

Especially hard to swallow was the Gold medal to the Soviets in basketball. It was bad enough that the USA lost, but even worse was the fact that the team was comprised of Lithuanians, some of the best players in the basketball world: "Soviets" like Valdemaras Komičius (captain of the team), Rimas Kurtinaitis (the best three pointer in basketball), Arvydas Sabonis, (the best center), all three Lithuanians from Kaunas and Šarūnas Marčiulionis, from Vilnius.

Lithuanians also added other medals to the Soviet glory: 1 gold medal in 4000 m. cycling — Gintaras Umaras; 1 gold in 4000 m. team cycling — Arturas Kasputis and Gintaras Umaras; 1 silver medal in men's disc — Romas Ubartas; 1 silver medal in women's 1500 m. running — Laimutė Baikauskaitė; and one bronze medal in women's cycling 51 mile road race — Laima Žilporytė.

Soviet team also won the gold in soccer with the help of 2 Lithuanians, Arvydas Janonis and Arminas Narbekovas; and handball — Volde- maras Novickis.

If "perestroika" continues and Lithuania gets more and more freedom, we all hope that in the next Olympic games Lithuanians will represent Lithuania, not the Soviets. It is interesting to note that at the Olympic games in Seoul, Lithuanians won more medals than much larger country, Brasil.

Vaje

Marborough's **LITHUANIAN SELF- TAUGHT**, by M. Variakojytė-Inkėnienė. Fifth Edition, 144 p. This system teaches the essentials of Lithuanian language for travel and enjoyment. \$4.

LITHUANIAN COOKERY. Second revised edition, 1980. Compiled by Izabelė Sinkevičiūtė. 326 p. \$10.

POPULAR LITHUANIAN RECIPES. The ninth edition. Compiled by Josephine J. Dauz- vardis. 129 p. \$5.50.

ENGLISH-LITHUANIAN DICTIONARY. Edited by A. Laučka and A. Dantaitė. 30,000 words and expressions, 590 p. \$8.50

"PERFECTION IN EXILE — 14 contemporary Lithuanian writers" — by Rimvydas Šilbajoris. 322 pages, hard cover, illustrated. Was \$8.50, now —\$6.

Published by Norman, University of Oklahoma Press.

Includes the following writers: Henrikas Radauskas, Antanas Vaičiulaitis, Jonas Aistis, An- tanas Škėma, Algirdas Landsbergis, Kostas Ostrauskas, Alfonsas Nyka-Niliūnas, algimantas Mackus, Henrikas Nagys, Kazys Bradūnas, Albina Marius Katiliškis, Jonas Mekas, Aloyzas Baronas, and Bernardas Brazdžionis.

INTRODUCTION TO MODERN LITHUA- NIAN, by Dambriūnas, Klimas and Schmalstieg, Third edition, 1980. 779 p. This book is not for young children, has 40 lessons in its main part; reading selection, vocabulary list, grammar exercises, and a map of Lithuania. \$11.

LITHUANIAN 700 YEARS, edited by Dr. Albertas Gerutis. Lithuania 700 years is the first book to appear in the English language that not only tells the story of the Lithuanian state, but succeeds in explaining the Lithuanian people. Jacket design by Paulius Jurkus. 458 p. \$18.

U.S. POSTAL SERVICE STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION Required by 39 U.S.C. 3685

- 1a. Title of publication. LIETUVIŲ DIENOS/LITHUANIAN DAYS.
- 1b. Publication No. 0024-2950.
2. Date of filing, 10-11-88.
3. Frequency of issue. Monthly except July and August.
- 3a. No. of issues published annually—10.
- 3b. Annual subscription price \$20.00.
4. Complete mailing address of known office of publication: 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029-2195.
5. Complete mailing address of the headquarters of general business offices of the publisher: 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029-2195
6. Full name and complete mailing address of publisher, editor, and managing editor.
Publisher: Anthony F. Skirius, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029-2195
Editor: Anthony F. Skirius, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029-2195
Managing Editor: Anthony F. Skirius, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029-2195
7. Owner: Anthony F. Skirius, 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029-2195.
8. Known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 percent or more of total amount of bonds, mortgages or other securities. None.
9. Not applicable.
10. Extent and nature of circulation.
A. Total No. copies (net press run). Average no. copies each issue during preceding 12 months—1400. Actual no. copies of single issue published nearest to filing date—1400.
B. Paid circulation. 1. Sales through dealers and carriers, street vendors and counter sales. Average no. copies each issue during preceding 12 months—0. Actual no. copies of single issue published nearest to filing date—0.
2. Mail subscription. Average no. copies each issue during preceding 12 months—1102. Actual no. copies of single issue published nearest to filing date—1196.
C. Total paid circulation (Sum of 10B1 and 10B2)—Average 1102. Single issue—1196.
D. Free distribution by mail, carrier or other means, samples, complimentary, and other free copies. Average no.—24. Single issue—24.
E. Total distributions (Sum of C and D) Average No.—1126. Single issue—1220.
F. Copies not distributed:
Office use, left over, unaccounted, spoiled after printing. Average no.—274. Single issue—180. 2. Return from news agents—none.
G. Total (Sum of E, F1 and 2 should equal net press run shown in A) Average no.—1400. Single issue—1400.
11. I certify that the statements made by me above are correct and complete.

Vincent C. Skirius, Bus. Mgr.

LITHUANIAN DAYS, 1988, OCTOBER

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMOS

kurios bendradarbiauja su "Lietuvių Dienomis"

LIETUVIŲ DIENOS

Žurnalo ir knygų

PLATINTOJAI

J. A. V-se

Chicago, Ill.—"Patria", "Gifts International", "Parama", "Marginiai"
Cleveland, Ohio—Andrius Mackevičius
Detroit, Mich.—St. Anthony's Parish Library

Los Angeles—P. Domkus
Rochester, N.Y.—A. Sabalis
Waterbury, Conn.—"Spauda"
Woodhaven, N.Y.—"Romuva"

AUSTRALIJOJE

Lewisham — Msgr. P. Butkus
Norwood—K. Pocius
Adelaide, Edwardstown—A. Kubilius
Melbourne-St. Kilda—F. Sodaitis
Mirren, S.A.—J. Rupinskas

KANADOJE

London, Ont.—A. Puteris
Toronto, Ont.—V. Aušrotas, A. Kuolas, St. Prapapas
Montreal, Que.—P. Rudinskas (Parish Library)

AMERIKOS BALSAS (VOICE OF AMERICA)

Rytinė laida 6 val. 15 min. ryto Lietuvos laiku (10:15 vakaro Vašingtone) 31, 38, 42, ir 49 metrų bangomis.
Pirmoji vakarinė laida 18 val vakaro Lietuvos laiku (10 val. ryto Vašingtone) 20, 25 ir 31 metrų bangomis.
Antroji vakarinė laida 20 val. vakaro Lietuvos laiku (12 val. vidurdienį Vašingtone) 14, 15, 20 ir 25 metrų bangomis.

Šie laikai vasaros metu. Žiemos metu tiek Lietuvoje, tiek Vašingtone reikia laikrodį atsukti vieną valandą.

VOICE OF AMERICA
Lithuanian Service
Washington, D.C. 20547

LOS ANGELES, CALIF.

KALIFORNIJOS LIETUVIŲ RADIJAS
LITHUANIAN MELODIES
Stotis KTYM, banga 1460 AM
Šeštadieniais 12:30-1:00 p.p.
VLADAS GILYS, pirmininkas
Programų koordinatorius
HENRIKAS BAJALIS
207 N. Windsor Blvd.
Los Angeles, CA 90004
Tel.: (213) 467-6467

BALTIMORE, MD.

"RADIO PROGRAMA LIETUVIAMS"
Girdima sekmadienio rytais nuo 10:30 iki 11:00
WBMD—750 Kilocycles
Šios programos vedėjai:
Albert J. Juškus—4515 Wilmslow Rd.
Baltimore, MD 21210 Tel. 366-4515
Kęstutis Laskauskas, 1312 Birch Ave.
Baltimore, MD 21227 Tel.: 242-1779

BOSTON, MASS.

Lietuvių Radijo Valanda
LAISVĖS VARPAS
Sekmadieniais
9-10:00 ryto iš WCAV-FM 98
Petras Viščinis, vedėjas
173 Arthur St., Brockton, MA 02402
Telefonas: (617) 586-7209

CHICAGO, IL.

"Lithuanian-American Radio"
—Amerikos Lietuvių Radijo—
Sekmadieniais
nuo 7 val. iki 8 val. ryto
iš WCEV stoties 1450 AM banga
Programos vedėjai:
Anatolijus Šlutas
Anglų kalbos skyrelis:
Frances Šlutienė
2646 W. 71st. St., Chicago, IL 60629
Tel.: (312) 778-2100

LIETUVOS AIDAI

Kasdien nuo pirmadienio iki penktadienio 8:30 val vakaro
Visos laidos iš tos pačios stoties
WCEV 1450 AM banga
Programos vedėja:
Kazė Brazdžionytė
511 SO. NOLTON AVE.
WILLOW SPRINGS, IL 60480
tel.: (312) 839-2511

CLEVELAND, OHIO LIETUVIŲ RADIO PROGRAMA TĖVYNĖS GARSAI

Girdima sekmadieniais 6:00-7:00 val. vak.
Stotis WCPN, banga FM 90.3

Vedėjas—Juozas Stempužis
4249 Lambert Rd., Cleveland, Ohio 44121
Telefonas: (216) 382-9268

DETROIT, MICH.

Lietuviškas Balsas—Lithuanian Voice
WCAR—1090 BANGA LIVONIA

Sekmadieniais 8:30 iki 9:00 val. ryto
Visais programos reikalais kreiptis:

KAZYS GOGELIS
13436 Garfield, Detroit, MI 48239
Telef.: 535-6683

LIETUVIŠKŲ MELODIJŲ RADIO VAL.

WPON — 1460 AM
Pirmadieniais ir penktadieniais nuo 3-4 val. vak.

Programos ved. Algis Zaparackas
Bendradarbiai: Ant. Zaparackas, Algis Lapšys, Edv. Skiotys.

2222 Franklin Rd.
Bloomfield Hills, MI 48013

HARTFORD, CONN.

"TĖVYNĖS GARSAI"
Connecticut vlst. liet. kultūrinė valandėlė
WRYM—840 AM

Kiekvieną sekm. 4:30-5:30 val. p.p.
Programos vedėjas A. Dragūnevičius
132 Wellington Dr., Farmington, CT 06032
Tel.: (203) 677-8567

Pranešėjai:
Zita Dapkienė, Alfonsas Dzikas ir
Longinas Kapeckas
ižd. Alis Simonaitis

HOT SPRINGS, ARK LITHUANIAN BROADCASTING SPA

"LEISKIT Į TĖVYNĘ"

Lithuanian Broadcasting SPA

PROGRAM DIRECTOR
SALOMEJA ŠMAIZIENĖ
PROGRAM EVERY SUNDAY — 7:00 AM
KIXT AM 1420

204 Hilltop Dr., Hot Springs, Ark. 71913
Res. Telephone (501) 321-9641

PITTSBURGH, PA.

The First Lithuanian Radio Program in
Pittsburgh, Pennsylvania
Pittsburgh, PA — WPIT—730 kc.
sekmadieniais 12:30-1:00 p.m.
PROGRAMOS VEDĖJAI:
Povilas ir Gertrude Dargiai
Visais reikalais kreiptis:
2040 Spring Hill Rd., Pittsburgh, PA 15243

NEW YORK - NEW JERSEY

"LIETUVOS ATSIMINIMAI" radijo val.
girdima kas ketvirt. iš WNYM stoties
New Yorke, nuo 7-8 v.v. 1330 AM banga
Taip pat klausykite "Music of Lithuania"
programos kas sekm. nuo 1:05 iki 3:00
val. p.p. iš Seton Hall Universiteto stoties
89.5 FM — banga

Direktorius — dr. Jokubas J. Stukas
234 Sunlit Dr., Watchung, N.J. 07060
Tel.: (201) 753-5636

"LAISVĖS ŽIBURYS"

Girdima kiekvieną sekmadienį nuo 9 iki 10 v. ryto iš WNWK stoties 105.9 FM banga

ROMAS KEZYS
217-25 54th Ave., Bayside, N.Y. 11364
Telefonas: (718) 229-9134

ROCHESTER, NEW YORK

DAINOS AIDAS

Sekmadieniais 9:00 iki 9:30 val. iš ryto
stotis WZZI-FM 91.5 mc

IŠLAIKO LIETUVIŲ RADIO KLUBAS

Klubo valdyba: Al Gečas, pirm., R. Kiršteinis, vicepirm., J. Krokytė, sekr., Rūta Ilgūnaitė, ižd., L. Laukaitienė, narė
320 Durnan St., Rochester, N.Y. 14621

WATERBURY, CONN.

Lietuvių Bendruomenės radijo valanda

"LIETUVOS PRISIMINIMAI"

Sekmadieniais nuo 8:00 iki 8:45 v. ryto
WWCO — 1240 AM

Vedėjas: ANTANAS PALIULIS

33 Chipman St., Waterbury, CT 06708
tel.: (203) 756-1874

MONTREAL, CANADA

LIETUVIŠKAS PUSVALANDIS

Kiekvieną trečiadienį nuo 11 val. 30 min.
CFMB stotis — Banga 1410

Programos vedėjas L. Stankevičius
1053 Cr. Albanel, Duverney, P.Q., Canada
Telefonas: 669-8834

TORONTO, ONT., CANADA

TĖVYNĖS PRISIMINIMAI

Isteigta 1951 m.
Sekmadieniais 2:00 iki 2:30 val. po pietų
iš CHIN stoties. Banga 100.7 FM

Programos vedėja:
Violeta Simanavičiūtė-Laurinavičienė
51 Patricia Dr., Toronto, Ont. M4C 5K2,
CANADA
Telefonas: (416) 690-3416

ROMA, ITALIJA

ROMOS RADIJAS

Transliuojamas kasdien nuo 20 val. 50 min.
iki 21 val. 10 min. Vidurio Europos laiku
41.15 ir 50.34 metrų bangomis

Vedėjas; Dr. J. Gailius
Circonvallazione NOMENTANA 162

VATIKANAS, ITALIJA

Programa transliuojama 8 kartus savaitėje
Sekmad. rytais 10:30-11:00 Lietuvos laiku
ir kiekv. vak. 20:15-20:30 Lietuvos laiku
Bangos: 31, 25, 19 ir 196 metrų

Vedėjas: Kun. V. Kaziūnas

Adresas: Sezione Lituana, Stazione Radio
CITTA DEL VATICANO

BALTIC BAKERY

ANKŲ ŠEIMA — savininkai

4627 S. Hermitage, Chicago, IL 60629—Telef. (212) LA 3-1510

— ir —

2616 W. 69th St., Cicago, IL 60629—telef. (312) 737-6734

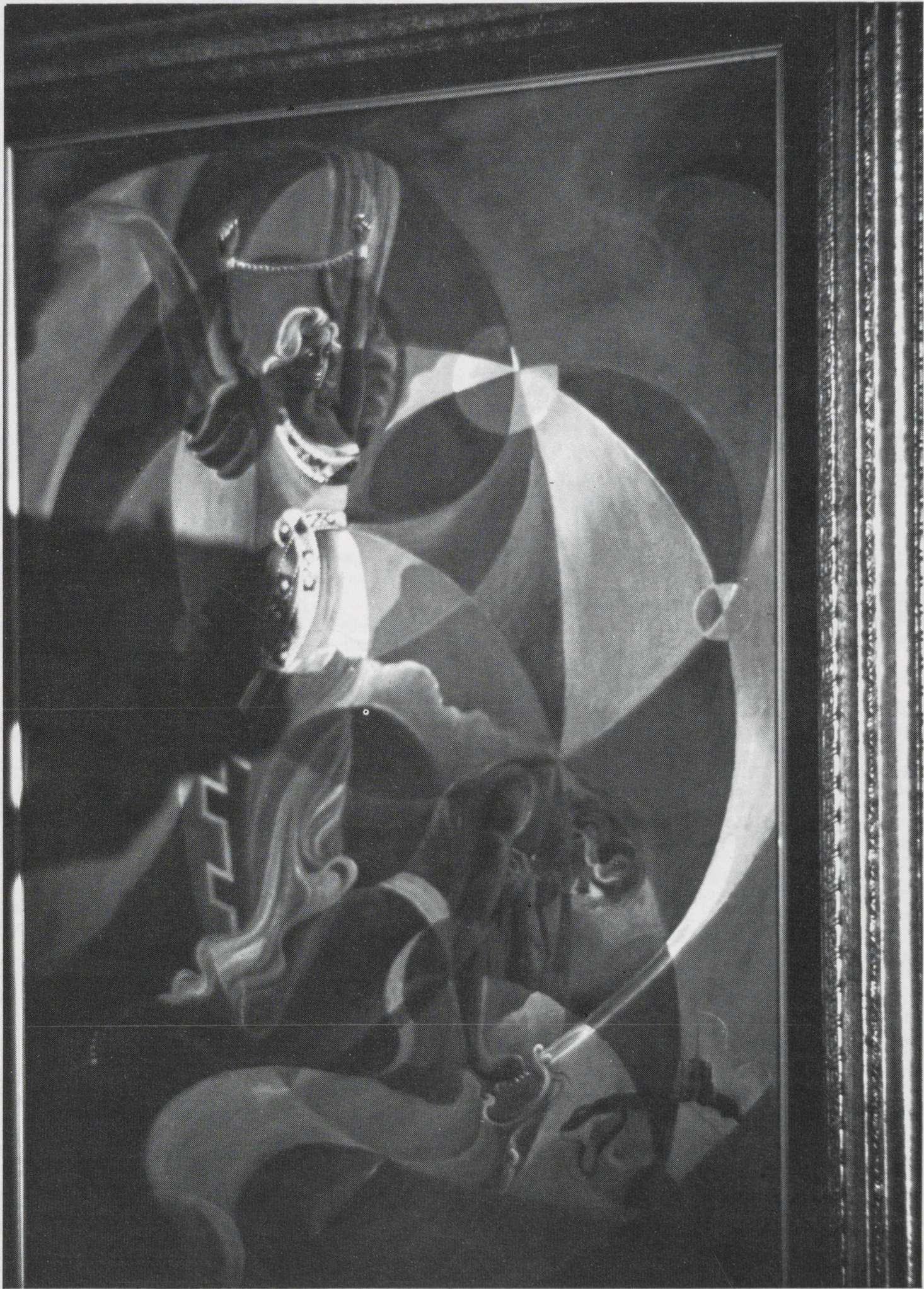
Siunčiame duoną ir raguolius į visas Amerikos dalis

PRAŠOME!

Pagal savo išgales aukoti TAUTOS FONDIUI

savo uždaviniams vykdyti Lietuvos Laisvės Išdui—laisvajai Lietuvai padėti
atsistatyti, 6-šiomis kalbomis ELTOS informacijoms leisti, radijo
transliacijoms į okupuotą Lietuvą finansuoti ir politiniams kaliniams
gelbėti. Nepamirškite tam tikrą procentą ir savo testamente įrašyti:

Non-profit, Tax Exempt Corporation
LITHUANIAN NATIONAL FOUNDATION
P.O. Box 21073, Woodhaven, NY 11421

LAISVĖS LIETUVAI

aliejus, dail. Jurgis Juodis (iš būsimo albumo)

FREEDOM FOR LITHUANIA,

oil, by Jurgis Juodis (from upcoming album)